

Inhoudsopgave

Homepage.....	3
Inleiding.....	5
1. Financiële hoofdlijnen.....	7
2. Begroting per programma	17
2.0 Bestuur en Ondersteuning	18
2.1 Veiligheid.....	22
2.2 Verkeer, vervoer en waterstaat	26
2.3 Economie	31
2.4 Onderwijs	33
2.5 Sport, cultuur en recreatie.....	35
2.6 Sociaal Domein.....	39
2.7 Volksgezondheid en milieu	46
2.8 Volkshuisvesting, RO en stedelijke vernieuwing.....	53
3. Conclusie	57
Bijlagen.....	58
Investeringsbegroting	59
Begrippenlijst	61

Homepage

Kadernota 2026 - 2029

Kadernota 2026 - 2029

Aan de leden van de Raad van de gemeente Terschelling.

Terschelling, 3 juni 2025

Geachte leden van de Raad

Voor u ligt de Kadernota 2026-2029 van de gemeente Terschelling. In deze Kadernota staan globaal de prioriteiten en kosten voor de komende jaren. We geven een beeld van nieuwe ontwikkelingen op basis van wetswijzigingen, eerder vastgestelde besluiten, nieuwe wensen en gewijzigde omstandigheden. De belangrijkste speerpunten per programma worden genoemd.

Terschelling staat voor een drietal grote investeringen. Natuurlijk betreft dat de haven. Zoals bekend moet de gemeentelijke haven ingrijpend worden vernieuwd en gerenoveerd. Maar het gaat ook om de nieuwbouw van o.a. onze school voor voortgezet onderwijs, 't Schylger Jouw. En het gaat om een gedeeltelijke vervanging van het rioleringsstelsel. In totaal belopen deze investeringen enkele tientallen miljoenen euro's.

We doen bewust voorstellen aan de Raad met betrekking tot deze onderwerpen. Het gaat tenslotte om de toekomst van ons eiland, van onze jeugd, om de bereikbaarheid van ons eiland en om de volksgezondheid op Terschelling. Deze investeringen zijn echter zo omvangrijk, dat we een beroep

op de Rijksoverheid en op andere overheden zullen doen om ons hierin te helpen. Tegelijkertijd zijn we ons er bewust van dat ook forse delen van de investeringen voor rekening komen van de gemeente Terschelling. Dat brengt hogere lasten en dus lastenverhogingen met zich mee.

De Gemeenteraad zal zijn fiat moeten geven aan deze investeringen. En de Raad zal moeten afwegen hoe die lasten van die keuzes verdeeld gaan worden. Daarbij zal de Raad ook moeten bepalen hoe de lasten in de tijd moeten worden gespreid. De Raad zal verder uitspraken moeten doen over wie aan de ene kant het profijt heeft van de investeringen en wie aan de andere kant de lasten daarvan zal moeten dragen. Deze politieke keuzes spelen niet alleen in deze bestuursperiode. Ook in de komende bestuursperiode, 2026-2030, zullen deze onderwerpen om besluiten vragen. Bijvoorbeeld in het bestuursakkoord dat na de verkiezingen van maart 2026 zal worden gesloten. In deze Kadernota geeft het college een eerste schets van deze onderwerpen.

De Kadernota wordt op 25 juni behandeld in de vergadering van de raadscommissie en zal vervolgens op 8 juli in de vergadering van de gemeenteraad worden vastgesteld. De audit-commissie voor de behandeling van deze Kadernota is gepland op 23 juni. Heeft u vragen over de Kadernota 2026-2029? Mail deze dan voor 14 juni naar: gifts@terschelling.nl. Uw vragen zullen dan op 23 juni worden beantwoord.

Met vriendelijke groet,

Het College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Terschelling.

H.M de Jong, mr. R.S. Cazemier,

Secretaris/directeur Wnd. burgemeester

Inleiding

Deze Kadernota geldt als opmaat voor de begroting voor de jaren 2026 e.v. en is de laatste van deze bestuursperiode. Als college willen we de aandacht vooral richten op de omvangrijke noodzakelijke investeringen die gedaan zullen moeten worden. Wij verwachten dat raadsbreed overeenstemming zal bestaan over de dringende noodzaak te investeren in renovatie en vervanging in het havengebied, onderwijshuisvesting en riolering. Daarom staat in deze Kadernota de vraag centraal wat we in financiële zin aan kunnen als het om deze investeringen gaat.

In de praktijk worden we ook als gemeente geconfronteerd met forse prijsstijgingen. Of het nu gaat om de kosten van onze eigen ambtelijke organisatie, de inhuur van personeel, de aankoop van goederen of het resultaat van openbare aanbestedingen. De effecten daarvan zijn onmiskenbaar terug te vinden in onze financiële huishouding.

In de Kadernota van vorig jaar hebben we met name aandacht gevraagd voor de personele problematiek. Uw raad heeft de noodzaak onderschreven te investeren in de ambtelijke organisatie. Met het aanstellen van een flink aantal nieuwe medewerk(st)ers (10,7 fte) worden daar juist op dit moment de (eerste) vruchten van geplukt.

Het afgelopen jaar zijn we verder aan de slag gegaan met de prioriteiten die vorig jaar in de Kadernota (en later in de begroting) zijn benoemd. Wij denken ook belangrijke stappen te hebben gezet als het bijvoorbeeld gaat om het onderwijs, de financiële huishouding, de integrale veiligheid, het onderhoud van onze kapitaalgoederen, afspraken over de toeristenbelasting en woningbouw. Maar elke keer weer zijn er ook onverwachte nieuwe uitdagingen. Zo bleek medio september 2024 plotseling, dat de onderhoudstoestand van het gehele havengebied veel slechter was dan altijd was gedacht. De focus van ons allen moest plotseling worden gericht op 'vervanging & renovatie'. Anders dan gepland was daar vervolgens ook veel extra bestuurlijke en ambtelijke aandacht voor nodig.

Haven

Naar verwachting zal de raad eind 2025 een besluit (kunnen) nemen over de wijze waarop invulling zal worden gegeven aan de renovatie- en vervangingsopgave in het havengebied. Op voorhand is duidelijk, dat het daarbij om tientallen miljoenen zal gaan. Wij vertrouwen erop, dat wij daarbij ondersteund zullen worden door de rijksoverheid en de provincie. Maar zekerheid daarover bestaat op dit moment nog niet. Om die reden hebben wij het verstandig geoordeeld met scenario's te werken.

Onderwijshuisvesting

Door de raad is in het recente verleden een integraal huisvestingsplan voor het onderwijs vastgesteld. Nu steeds duidelijker wordt waar we met ons onderwijs in de komende jaren naartoe willen is het tijd de investeringsplannen verder in te vullen. Primair denken we daarbij aan de nieuwbouw van 't Schylger Jouw. Separaat is de raad een voorstel gedaan daartoe een investeringskrediet van € 14.900.000 beschikbaar te stellen, de afschrijvingstermijn te bepalen op 50 jaar en te rekenen met een restwaarde van 10%. Dat leidt met ingang van het jaar 2027 tot jaarlijkse investeringslasten tot een gemiddeld bedrag van € 345.000 per jaar. In de kadernota 2026-2029 wordt met de werkelijke kapitaallasten gerekend. Conform het IHP worden in 2025 / 2026 plannen voor 't Jok uitgewerkt. Gezien de prijsontwikkelingen die geleid hebben tot het investeringsbedrag voor 't Schylger Jouw zullen de (ver)bouwkosten van 't Jok ca. 7 miljoen euro bedragen. In 2025 / 2026 zal een plan van aanpak worden gemaakt, waarna de (ver)bouw kan starten in 2027 / 2028. De kapitaallasten daarvan bedragen bij een afschrijvingstermijn van 50 jaar en een restwaarde van 10 % gemiddeld € 175.000 (kapitaallasten per 2030) per jaar.

Riolering

In januari 2025 is het water- en rioleringsplan door de raad vastgesteld. De raad heeft nog geen besluit genomen over de financiering van de plannen. Indien we de rioolheffing de komende jaren niet meer dan trendmatig willen laten stijgen, zullen we ten laste van de algemene reserve een flink bedrag in het rioolfonds moeten storten. Daarmee zouden we wel handelen in strijd met het uitgangspunt, dat sprake moet zijn van een kostendekkende voorziening. Wij zijn van oordeel, dat het van groter belang is de lasten voor huishoudens niet meer dan trendmatig te laten stijgen. Ons voorstel is voor de hele planperiode (2025-2029) in één keer een bedrag van €1.375.000 vanuit de algemene reserve te storten in de 'voorziening groot onderhoud riolering' (= 5 x €275.000). Voor de volgende planperiode kan dan een nieuwe afweging worden gemaakt.

Voor nadere informatie verwijzen wij naar pagina's 48 en 49.

Middelen

Als het om de middelenkant gaat dan zijn er niet veel 'knoppen om aan te draaien'. We kunnen kijken naar bezuinigingsmogelijkheden, naar het temporiseren/uitstellen van investeringen en naar mogelijkheden de belastingen te verhogen.

a. Bezuinigingen

Op basis van de resultaten van de recente jaarrekeningen concluderen wij, dat de mogelijkheden te bezuinigen beperkt zijn. Desalniettemin willen we in 2025 nog eens expliciet onderzoek (laten) doen naar de mogelijkheden en daarover aan uw raad rapporteren.

b. Temporiseren/uitstellen investeringen

Vorig jaar hebben we nog nadrukkelijk naar deze optie gekeken. Dit jaar willen we juist inzetten op het daadwerkelijk besluiten tot het doen van concrete investeringen om daarbij de uit de investeringen voortvloeiende kapitaalslasten ook goed te kunnen koppelen aan de komende begrotingsjaren.

c. Belastingverhogingen

Volgens een in het verleden gemaakte afspraak willen we de rioolheffing, de afvalstoffenheffing en de verschillende leges volledig kostendekkend maken. Dat blijft het uitgangspunt, maar in deze Kadernota stellen we desondanks voor eenmalig vanuit de algemene reserve extra te investeren in het rioolfonds.

In afwijking van hetgeen is bepaald in het coalitie-akkoord willen we de OZB in 2026 al meer dan trendmatig laten stijgen.

Verder maken wij gebruik van de mogelijkheid te kiezen voor een verhoging van de toeristen- en forensenbelasting. Vooral daarmee kunnen verschillende scenario's worden ingevuld.

1. Financiële hoofdlijnen

Verloop begrotingsresultaten 2026-2029 en het effect op het weerstandsvermogen

Opbouw resultaat Kadernota 2026-2029 in €	2026	2027	2028	2029
resultaat 2e bestuursrapportage 2024	343.000	818.000	567.000	567.000
meicirculaire 2025	436.000	-34.000	-680.000	-458.000
autonome ontwikkelingen	-108.000	-338.000	-279.000	-258.000
reeds genomen besluiten	-277.000	-114.000	-129.000	-364.000
prioriteiten	-378.000	-313.000	-238.000	-38.000
nieuwe ontwikkelingen	-280.000	-210.000	-210.000	-210.000
geraamd resultaat	-264.000	-191.000	-969.000	-761.000

Bovenstaande geraamde resultaat is gebaseerd op de onderstaande uitgangspunten (op hoofdlijnen):

- Afspraken coalitieakkoord voor onder andere indexaties;
- Meicirculaire 2025 verwerkt in de Kadernota 2026-2029;
- Loon- en prijscorrectie personeelslasten conform recent afgesloten CAO;
- Toeristenbelasting 2026 inflatiecorrectie 4,1% van € 2,16 naar € 2,24 en daarna 2% per jaar;
- Forensenbelasting 2026 gebaseerd op uitgangspunten toeristenbelasting;
- Onroerende Zaakbelasting conform actuele CPI
- Baten en lasten gebaseerd op ervaringscijfers verleden, loon- en prijsindexatie en ontwikkelingen (reëel begroten).

Hieronder geven wij een toelichting op de posten die in bovenstaande tabel zijn opgenomen. Uit de tabel blijkt, dat hoe dan ook aanvullende besluiten genomen moeten worden om de komende jaren te komen tot positieve begrotingssaldo's. Daarbij nemen we in acht, dat er ook de noodzaak is flink te investeren (haven, onderwijs, riolering, wegen).

Autonome ontwikkelingen

in €	2026	2027	2028	2029
nieuwe CAO	-125.000	-320.000	-320.000	-320.000
OZB	-52.000	-88.000	-51.000	-51.000
Forensenbelasting	69.000	70.000	92.000	113.000
Saldo	-108.000	-338.000	-279.000	-258.000

Nieuwe CAO

De onderhandelingen over een nieuwe CAO Gemeenten zijn tot een einde gekomen. Dit betekent dat er een eindresultaat ligt voor de nieuwe CAO met een looptijd van twee jaar. De reguliere salarisschalen worden verhoogd. Dat betekent per 1 april 2025 een loonstijging van 2%, per 1 oktober 2025 een loonstijging van 1,85%, per 1 januari 2026 het minimum uurloon naar €16 exclusief schaal A, per 1 januari 2026 een verhoging van €35 nominaal in de salarisschalen, per 1 juli 2026 een loonstijging van 1,25% en per 1 januari 2027 een loonstijging van 1,6%. De financiële consequenties van de nieuwe CAO zijn verwerkt in het meerjarenperspectief 2026-2029.

OZB

De campus gebouwen voor de studenten van MIWB werden altijd aangemerkt als niet-woning, omdat zij niet voldeden aan de criteria die de wet stelt aan wat een woning is, zoals het de beschikking hebben over voorzieningen om zelfstandig te kunnen leven, zoals de aanwezigheid van een keuken, toilet etc. Als gevolg van jurisprudentie over verzorgingshuizen, heeft de rechterlijke macht bepaald dat de hoofdfunctie van het verblijf doorslaggevend is. Is dit voor het grootste deel (70%) om te wonen dan moet de onroerende zaakbelasting eigenaar wonen worden opgelegd, en niet, zoals in het verleden werd gedaan het onroerende zaakbelasting tarief voor niet-woningen voor zowel de eigenaar als de gebruiker. Het campus complex is ook zo'n onroerende zaak die onder deze jurisprudentie valt en dus tot de OZB woningen moet worden gerekend. Er zit een verschil in het tarief van de OZB niet-woning en de OZB woning. De lagere OZB opbrengsten zijn verwerkt in het financieel meerjarenperspectief 2026-2029.

Forensenbelasting

Behalve de toeristenbelasting heft de gemeente ook forensenbelasting, mede ter dekking van de kosten voor het toeristisch product. Forensenbelasting wordt geheven van personen die in deze gemeente een gemeubileerde woning ter beschikking hebben, maar niet in deze gemeente hun hoofdverblijf hebben. Het tarief forensenbelasting loopt gelijk op met het tarief voor de toeristenbelasting. Er wordt een tarief per slaappleats geheven, met een maximum van 5 slaappleats. De raming van de opbrengst forensenbelasting kan naar boven toe worden bijgesteld. Recreatiewoningen en - appartementen die worden verkocht aan personen die niet hun hoofdverblijf hebben in deze gemeente, zorgen voor een verschuiving in de heffing van toeristenbelasting naar forensenbelasting. Deze trend is al enkele jaren gaande waardoor de inkomsten forensenbelasting gestaag stijgen.

Reeds genomen besluiten

In de afgelopen periode zijn er meerdere raadsbesluiten genomen die consequenties hebben voor het financieel perspectief. Deze besluiten zijn verwerkt in de meerjarenraming. Een overzicht van de besluiten is te zien in de volgende tabel.

in €	2026	2027	2028	2029
Voorzorgsmaatregelen haven	-70.000	-70.000	-70.000	-70.000
Steigers passantenhaven	-21.000	-21.000	-21.000	-21.000
Project Zwarteweg	-6.000	-6.000	-6.000	-6.000
Groenbeheerplan	-30.000	-	-	-
Onvoorzien (1% begrote lasten)	-150.000	-150.000	-150.000	-150.000
't Schylger Jouw			-235.000	-470.000

in €	2026	2027	2028	2029
Vrijval kapitaallasten IHP		133.000	353.000	353.000
Saldo	-277.000	-114.000	-129.000	-364.000

Voorzorgsmaatregelen haven

Voor het realiseren van een tijdelijke afmeervoorziening op de Werkhaven en het realiseren van een loopvlonder op de Willem Barentszkade zijn investeringskredieten beschikbaar gesteld. De kapitaallasten ter grootte van € 70.000 per jaar komen ten laste van de algemene middelen.

Steigers passantenhaven

In het najaar van 2025 en in het voorjaar van 2026 worden in de passantenhaven de steigers 1 en 2 en een deel van de walkway vervangen. De steigers 1 en 2 zijn in 2020 beschadigd door een storm en destijds gerepareerd. De conditie van de steigers is in de afgelopen jaren verslechterd waardoor het nu tijd is om de steigers te vervangen. Na deze vervanging zijn alle steigers van de passantenhaven weer in goede conditie zodat alle inwoners en onze bezoekers weer volop gebruik kunnen maken van de passantenhaven.

Project Zwarteweg

Het project Groene Strand / Zwarteweg is aanbesteed. De inschrijver met de laagste aanbieding overschrijdt echter het beschikbare budget, waardoor er aanvullend krediet beschikbaar is gesteld. De jaarlijkse kapitaallasten van deze investeringen voor het onderdeel wegen worden met ingang van 2026 gedekt uit de algemene middelen.

Groenbeheerplan

In 2015 is het Groenbeleidsplan vastgesteld door de raad. De nadruk in dit Groenbeleidsplan ligt op biodiversiteit, duurzaamheid en veiligheid. Het Groenbeheerplan voor de periode van 2025-2029 bouwt voort op het beleid uit dit plan en biedt concrete handvatten voor de inrichting en het beheer van een duurzame, gezonde, toekomstbestendige leefomgeving voor mens en dier. De focus ligt daarom op de uitrol van ecologisch beheer. Het beheerplan geeft ook handvatten om over te gaan tot implementatie en uitvoering van het benodigde beheer per groentype. Het beheerplan beschrijft het groenareaal, de groentypen die in beheer zijn van de gemeente en geeft middels beheerpaspoorten inzicht in de beheermaatregelen en de kosten daarvan die nodig zijn om de ambities die voortkomen uit het Groenbeleidsplan te realiseren. Op deze wijze denken wij effectiever te kunnen sturen op beheermaatregelen die zowel ecologisch en economisch duurzaam zijn. De benodigde aanvullende financiële middelen voor de transitiefase in 2025 en 2026 komen ten laste van de algemene middelen.

Onvoorzien

Volgens de financiële verordening is de post onvoorzien 1% van de begrote lasten. Op dit moment is er 0,5% begroot.

't Schylger Jouw

In het Integraal Huisvestingsplan (IHP 2023) worden voor de huisvesting van het onderwijs in Midsland een aantal vernieuwingsscenario's geschetst. Samen met onderwijspartij OOT is verder onderzocht wat noodzakelijk is om het onderwijs op het eiland toekomstbestendig te maken.

Gekozen wordt voor nieuwbouw van 't Schylger Jouw, een ruime gymzaal én een ruimtereservering op dezelfde kavel voor 't Hunnighouwersgat. Deze plannen worden vanaf de zomer 2025 verder uitgewerkt en gaan leiden tot een nieuwe VO- school in 2028. De kapitaallasten van de investering zijn verwerkt in het financieel meerjarenperspectief van deze Kadernota. De bij de begroting 2025 geautoriseerde budgetten voor kapitaallasten IHP kunnen worden gebruikt ter dekking van de kapitaallasten in 2028 en 2029.

Prioriteitenlijst

in €	2026	2027	2028	2029
Mobiliteit	-100.000	-75.000		
Parkeren Oud-West	-25.000	-25.000	-25.000	-25.000
Torenstraat / Brandarisplein	-13.000	-13.000	-13.000	-13.000
Woningbouw en ontwikkellocaties	-240.000	-200.000	-200.000	
Saldo	-378.000	-313.000	-238.000	-38.000

Mobiliteit

Naar aanleiding van het in 2024 gepresenteerde rekenkamerrapport over mobiliteit worden aanvullende budgetten opgenomen voor de uitwerking van een mobiliteitsvisie van de gemeente Terschelling.

Parkeren Oud-West

Voor het uitwerken van scenario 3 van parkeren in Oud-West wordt € 25.000 per jaar opgenomen. Scenario 3 betekent vergunninghoudersparkeren in alle straten van Oud-West en een parkeeduurregeling voor de parkeerterreinen aan de Duindoornstraat en het Veerhavenplein en op de hoofdrijbaan van de Willem Barentszkade.

Torenstraat / Brandarisplein

Er is een voorbereidingskrediet beschikbaar gesteld voor het samen met de inwoners verder uitwerken van de inrichtingsplannen voor de Torenstraat en het Brandarisplein. De kapitaallasten van dit krediet bedragen € 13.000 per jaar.

Woningbouw en ontwikkellocaties

Om de ambities op het gebied van woningbouw waar te kunnen maken wordt in de jaren 2026, 2027 en 2028 budget beschikbaar voor extra ambtelijke capaciteit.

Nieuwe ontwikkelingen

in €	2026	2027	2028	2029
Communicatiekosten	-120.000	-120.000	-120.000	-120.000
Handhaving veiligheid	-15.000	-15.000	-15.000	-15.000
Schoolzwemmen	-10.000	-10.000	-10.000	-10.000
Onderwijsbeleid	-10.000	-10.000	-10.000	-10.000

in €	2026	2027	2028	2029
Uitwerking horecabeleid	-20.000			
APV / bijzondere wetten	-15.000	-15.000	-15.000	-15.000
Verkiezingen	-50.000			
Exotenbestrijding	-40.000	-40.000	-40.000	-40.000
Saldo	-280.000	-210.000	-210.000	-210.000

Communicatiekosten

Omwillen van de rechtmatigheid worden de communicatiewerkzaamheden openbaar aanbesteed. De inschatting is dat de beschikbare budgetten niet voldoende zijn en moeten worden aangepast.

Handhaving veiligheid

Voor het handhaven van de veiligheid (jeugd en verkeer) worden extra middelen opgenomen. In het zomerseizoen, waarin evenementen en toerisme extra druk op de leefomgeving leggen, versterken wij hiermee de handhavingscapaciteit gericht op jeugd en leefbaarheid. Daarnaast intensiveren we de gemeentelijke handhaving gericht op fietsgedrag, zoals toezicht op het correct gebruik van fietspaden, handsfree fietsen en het aanpakken van overlast door foutgeparkeerde fietsen. Hiervoor worden handhavingscapaciteit en middelen uitgebreid, zodat we niet alleen reactief maar ook proactief kunnen optreden.

Schoolzwemmen

Het beschikbare budget voor schoolzwemmen is niet voldoende en heeft aanpassing.

Onderwijsbeleid

De middelen voor algemeen onderwijsbeleid blijken onvoldoende om de daadwerkelijke kosten te kunnen dragen.

Uitwerking horecabeleid

Niet alleen in 2025 maar ook in 2026 wordt nog eens € 20.000 beschikbaar gesteld.

APV / bijzondere wetten

In de praktijk is telkens sprake van nieuwe issues rond de APV waarvoor kosten gemaakt moeten worden. Aanpassing van het budget is dan ook onvermijdelijk.

Verkiezingen

In maart 2026 vinden de verkiezingen voor de gemeenteraad plaats. Om deze in goede banen te leiden wordt in 2025 een projectleider aangesteld. De kosten lopen door in 2026.

Exotenbestrijding

Budgetaanpassing voor het bestrijden van invasieve exoten (zoals de Japanse duizendknoop).

Scenario's

	2026	2027	2028	2029
geraamd resultaat	-264.000	-191.000	-969.000	-761.000
<i>Scenario baten verhogen:</i>				
Toeristenbelasting in 2026 op € 2,40 en vanaf 2027 5% indexatie	200.000	336.000	560.000	798.000
Forensenbelasting extra verhogen	70.000	105.000	142.000	182.000
OZB extra verhogen met 5%	150.000	150.000	150.000	150.000
<i>Scenario onvoorzien 1%</i>				
Onvoorzien op 1% begrotingstotaal niet meenemen	150.000	150.000	150.000	150.000
Geraamd resultaat inclusief scenario's	306.000	550.000	33.000	519.000

De gemeenteraad moet ervoor zorgen dat de begroting structureel en reëel in evenwicht is of dat dit in de eerstvolgende jaren tot stand zal worden gebracht (artikel 189 van de Gemeentewet).

Structureel en reëel in evenwicht betekent dat de begroting voldoet aan bepaalde eisen. De belangrijkste daarvan is dat voor het betreffende begrotingsjaar de structurele lasten zijn gedekt door structurele baten. Incidentele lasten mogen gedekt worden door zowel structurele als door incidentele baten.

Op basis van alle feiten en ontwikkelingen die wij nu als gemeente hebben kunnen inschatten is het geraamde resultaat 2026 tot en met 2029 zonder ingrijpen structureel negatief.

Scenario: baten verhogen:

Toeristenbelasting

We zijn een gastvrije gemeente met veel voorzieningen voor onze bezoekers. We hebben de wens om die te behouden en te verbeteren. In die lijn vinden we een verhoging van de toeristenbelasting passend en dit maakt investeren in lijn van onze visie gastvrijheidseconomie mogelijk. De gemeente staat voor de komende jaren voor forse investeringen in onder andere de haven. Om die investeringen te kunnen financieren, zal er geleend moeten worden. Er is ook een andere (aanvullende) mogelijkheid en dat is een "spaaroptie". Deze kan gerealiseerd worden door de toeristenbelasting voor 2026 niet volgens reguliere prijsindexatie te laten verlopen, maar extra te verhogen naar € 2,40. Dat is dan in totaal een stijging van circa 11% (inclusief de reguliere indexatie). Voor de jaren erna zal het tarief 2026 ieder jaar met minimaal 5% worden geïndexeerd.

Tarief nieuw	
2026	€ 2,40

Tarief nieuw	
2027	€ 2,52
2028	€ 2,65
2029	€ 2,78

Forensenbelasting

De Forensenbelasting zal eveneens stijgen, omdat deze in directe relatie staat tot het tarief voor de toeristenbelasting.

Onroerende zaakbelasting woningen en niet-woningen met 5% verhoging

De OZB woningen en niet-woningen wordt opgelegd aan de woningeigenaren en eigenaren van andere vastgoed (niet-woningen) in onze gemeente. De OZB wordt bepaald aan de hand van de WOZ-waarde van de woningen en niet-woningen. We hanteren voor niet-woningen een gelijk tarief en voorgestelde verhoging als bij de OZB voor woningen. Dat doen we omdat net als onze inwoners bedrijven en maatschappelijke instellingen inwoners baat hebben bij behoud van de voorzieningen.

Scenario: onvoorzien niet ophogen

Volgens onze financiële verordening dient de post onvoorzien 1% van het begrotingstotaal (lasten) te zijn. Op dit moment is er "slechts" 0,5% aan onvoorzien meegenomen. De extra 0,5% komt neer op een structurele extra last van € 150.000 nadelig. In dit scenario gaan wij voorstellen om deze verhoging niet door te voeren.

De uitwerking van deze resultaten op de algemene reserve en het weerstandsvermogen zijn als volgt.

Verloop algemene reserve in €	2025	2026	2027	2028	2029
Stand per 1 januari	3.892.000	4.079.000	4.385.000	4.868.100	4.759.400
Toevoeging resultaat 2024	1.165.000				
Onttrekking tbv voorziening riolering	1.375.000				
Toevoeging geraamd resultaat	397.000	306.000	550.000	33.000	519.000
Stand per 31 december	4.079.000	4.385.000	4.935.000	4.968.000	5.487.000

Toekomstige uitdagingen

Zoals beschreven in het voorwoord en de inleiding van deze Kadernota staan we voor drie grote investeringen. Voor twee van deze drie projecten, te weten het vernieuwen en renoveren van de haven en de nieuwbouw onderwijshuisvesting, is de verwachting dat de begrote investeringen niet toereikend zullen zijn. Met betrekking tot deze toekomstige uitdagingen proberen wij hieronder een uiteenzetting te geven, gebaseerd op twee verschillende extra investeringsbedragen:

- Variant A: extra € 22,5 miljoen investeren bovenop het reeds geraamde budget havenfront (€15 miljoen) en IHP (€17,6 miljoen)
- Variant B: extra € 45 miljoen investeren bovenop het reeds geraamde budget havenfront (€15 miljoen) en IHP (€17,6 miljoen)

Variant A: extra € 22,5 miljoen investeren

Investeringen	2026	2027	2028	2029
Havenfront (reeds begroot)	2.390.000	5.490.000	6.600.000	
Schylger Jouw		7.400.000	7.400.000	
Overig IHP				2.800.000
<i>What-if</i>				
Haven: Extra € 15 miljoen		5.000.000	5.000.000	5.000.000
IHP: Extra € 7,5 miljoen				7.500.000
Totaal	2.390.000	17.890.000	19.000.000	15.300.000

Hierbij horen de volgende kapitaallasten

Kapitaallasten	2026	2027	2028	2029	2030	2031 t/m 2040 Gemiddeld
Havenfront (reeds begroot)		-119.000	-302.000	-302.000	-302.000	-291.000
Schylger Jouw			-235.000	-470.000	-470.000	-459.000
Overig IHP					-60.000	-60.000
<i>What-if</i>						
Haven: Extra € 15 miljoen			-200.000	-395.000	-590.000	-562.500
IHP: Extra € 7,5 miljoen					-110.500	-275.640
Totaal		-119.000	-737.000	-1.167.000	-1.532.500	-1.648.140

Effect op geraamd resultaat inclusief de scenario's

	2026	2027	2028	2029	2030 (kopie 2029)	2031 t/m 2040 (gem. kap.lasten)

	2026	2027	2028	2029	2030 (kopie 2029)	2031 t/m 2040 (gem. kap.lasten)
Geraamd resultaat inclusief scenario's	306.000	550.000	33.000	519.000	519.000	519.000
Kapitaallasten			-200.000	-395.000	-700.500	-647.750
Geraamd resultaat na What-if extra € 22,5 miljoen	306.000	550.000	-167.000	124.000	-71.000	-43.000

Variant B: extra € 45 miljoen investeren

Investerings	2026	2027	2028	2029
Havenfront (reeds begroot)	2.390.000	5.490.000	6.600.000	
Schylger Jouw		7.400.000	7.400.000	
Overig IHP				2.800.000
<i>What-if</i>				
Haven: Extra € 30 miljoen		10.000.000	10.000.000	10.000.000
IHP: Extra € 15 miljoen				15.000.000
Totaal	2.390.000	22.890.000	24.000.000	27.800.000

Hierbij horen de volgende kapitaallasten

Kapitaallasten	2026	2027	2028	2029	2030	2031 t/m 2040 Gemiddeld
Havenfront (reeds begroot)		-119.000	-302.000	-302.000	-302.000	-291.000
Schylger Jouw			-235.000	-470.000	-470.000	-459.000
Overige IHP					-60.000	-60.000
<i>What-if</i>						
Haven: Extra € 30 miljoen			-400.000	-793.000	-1.182.000	-1.120.000
IHP: Extra € 15 miljoen					-593.500	-514.400
Totaal		-119.000	-702.000	-1.565.000	-2.607.500	-2.444.400

Effect op geraamd resultaat inclusief de scenario's

	2026	2027	2028	2029	2030 (kopie 2029)	2031 t/m 2040 (gem. kap.lasten)
Geraamd resultaat inclusief scenario's	306.000	550.000	33.000	519.000	519.000	519.000
Kapitaallasten			-400.000	-793.000	-1.775.500	-1.634.400
Geraamd resultaat na What-if extra € 45 miljoen	306.000	550.000	-367.000	-274.000	-663.000	-601.000

2. Begroting per programma

Dit hoofdstuk gaat over de verschillende programma's en taakvelden die zijn opgenomen in het totale programmaplan. In totaal zijn er negen programma's en taakvelden waarbinnen we activiteiten uitvoeren om de beoogde bestuurlijke doelen te bereiken. Om deze doelen te omschrijven, gebruiken we de volgende drie vragen:

1. Wat willen we bereiken?

2. Wat gaan we daarvoor doen?

3. Wat zijn de kosten?

Elk programma begint met een inleidende tekst. Vervolgens geven we antwoord op de vragen wat we willen bereiken en wat we daarvoor gaan doen. Onder het kopje 'financiën' worden de baten en lasten uitgesplitst per taakveld en wordt er een overzicht gegeven van de voorstellen per taakveld.

2.0 Bestuur en Ondersteuning

Wat willen we bereiken?

Het programma 'Bestuur en Ondersteuning' is bedoeld om ondersteuning te bieden op verschillende gebieden. De onderwerpen die binnen dit programma vallen, zijn onder andere het faciliteren van de Raad en het College, Burgerzaken en Personeel en Organisatie. Het programma biedt dus een breed scala aan onderwerpen, elk met hun eigen specifieke doel.

Het faciliteren van de Raad en het College omvat het verlenen van ondersteuning aan deze organen op verschillende gebieden. Hierbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan het ondersteunen bij vergaderingen en het opstellen van beleidsstukken. Burgerzaken richt zich op het bieden van dienstverlening aan burgers, zoals het verstrekken van paspoorten en rijbewijzen. Tot slot richt Personeel en Organisatie zich op het ondersteunen van medewerkers en het zorgen voor een goed functionerende organisatie.

Communicatie

Alles wat de gemeente Terschelling doet betreft communicatie. Iedere uiting van de raad, zowel in woord, schrift als beeld is communicatie. Datzelfde geldt voor college en organisatie. De afgelopen 5 jaar heeft de gemeente Terschelling een belangrijke ontwikkeling ondergaan op het vlak van communicatie en publieksdienstverlening. Waar communicatie voorheen met name reactief en via de papieren weg was is dit nu proactief en met name digitaal. Dit vertaalt zich in het volgende takenpakket:

- Het opstellen en/of (door)ontwikkelen van communicatiestrategieën.
- Het doorvertalen van communicatiestrategieën in adviezen of publiekscampagnes met betrekking tot relevante thema's zoals arbeidsmarktcommunicatie, duurzaamheid, toerisme en bereikbaarheid.
- Het voorbereiden en, desgewenst, verzorgen van persvoorlichting.
- Het ontwikkelen en uitvoeren publiekscampagnes.
- Het bewaken van de online en offline huisstijl.
- Het bijhouden van de sociale media-kanalen.
- Het verzorgen van de creatieve vormgeving van uitlatingen, zowel online als offline.
- Het uitvoeren van DTP-werkzaamheden.
- Marketing, marketingadvies, marktonderzoeken.
- Beheer beeldbank/brandportal.
- Het verzorgen van fotografie of filmproducties
- Het voeren van redactie en het schrijven van teksten ten behoeve van gemeentelijke uitlatingen.
- Het ontwerpen en hosten van websites.

- Het verzorgen van projectcommunicatie
- Het opstellen van specificaties voor drukwerk

Omdat er sprake was van een natuurlijk keuze moment en duidelijk was dat de voormalige werkwijze en inzet niet meer passend was bij de ambities van de raad en college is de afgelopen jaren een bureau ingezet op deze taken. De groei en professionalisering die communicatie binnen de gemeente Terschelling hierop heeft doorgemaakt op het vlak van communicatiestrategie, -advies en middelen, maakt ook dat inmiddels gekeken moet worden naar een aanbesteding van deze taken. Daarom is in Q2 van 2025 gestart met een Europese aanbesteding. De verwachting is eind Q3 opdracht te kunnen verstrekken aan de winnende inschrijver. Nog niet duidelijk is wat de uitkomsten van deze aanbesteding zullen zijn, maar de verwachting is dat rekening gehouden moeten worden met een bedrag van ca. € 350.000 op jaarbasis.

Verkiezingen

In 2026 zijn er gemeenteraadsverkiezingen. Dat is een basistaak van deze gemeente. Om deze goed te kunnen laten verlopen is het noodzakelijk om een ervaren projectleider Verkiezingen in te huren.

Publieksdienstverlening

In 2022 is er een onderzoek gedaan naar de publieksdienstverlening van de gemeente. Een van de onderdelen daarvan is het herinrichten van de raadszaal. Daar heeft een werkgroep zich mee bezig gehouden. De verwachting is dat dit in 2026 zijn beslag gaat krijgen.

Borgen gegevensbeheer

Beheerkaarten BOR (Beheer Openbare Ruimte) synchroniseren met BGT (Basisregistratie Grootschalige Topografie). De ontwikkeling van de beide registraties is separaat verlopen. Het formaat van de beheervakken loopt nu niet synchroon. Door de registraties op elkaar af te stemmen en de ID's op te nemen, kunnen toekomstige wijzigingen in de openbare ruimte eenvoudiger worden verwerkt. Eenmalig inwinnen, meervoudig gebruik.

Het is het voornemen dit in 2026 te onderzoeken en waar mogelijk dit uit te voeren binnen het huidige budget.

WIBON gegevens (kabels en leidingen) controleren op actualiteit en waar nodig actualiseren. De dataset daarnaast verrijken met de gevectoriseerde gegevens van de huisaansluitingen. Met deze acties kunnen buiten in het werk kabels en leidingen beter worden opgespoord en raken ze niet per ongeluk beschadigd bij graafwerkzaamheden.

Financiële verantwoording

Begroting 2026 - 2029

Bedragen in € 1.000

	Taakveld	2026	2027	2028	2029
Exploitatie					
Lasten					
0.1	Bestuur	-1.285	-1.292	-1.285	-1.285
0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten	-1.661	-1.551	-1.133	-1.133
0.2	Burgerzaken	-160	-110	-110	-110
0.4	Overhead	-10.322	-10.347	-10.508	-10.508
0.5	Treasury	0	0	0	0
0.61	OZB woningen	-72	-72	-72	-72
0.62	OZB niet-woningen	0	0	0	0
0.64	Belastingen overig	0	0	0	0
0.8	Overige baten en lasten	0	0	0	0
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	-3	-3	-3	-3
		-13.503	-13.375	-13.111	-13.111
Baten					
0.1	Bestuur	14	14	14	14
0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten	1.275	1.111	1.454	1.246
0.2	Burgerzaken	130	130	130	130
0.4	Overhead	380	380	380	380
0.5	Treasury	393	393	393	393
0.61	OZB woningen	1.603	1.604	1.683	1.683
0.62	OZB niet-woningen	1.308	1.341	1.374	1.374
0.64	Belastingen overig	136	138	138	138
0.7	Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	13.874	13.850	13.715	13.937
0.8	Overige baten en lasten	30	30	30	30
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	31	31	31	31
		19.174	19.022	19.342	19.356
		5.671	5.647	6.231	6.245
Mutaties reserves					
Toevoegingen					
0.10	Mutaties reserves	-1	-1	-1	-1
		-1	-1	-1	-1
Onttrekkingen					
0.10	Mutaties reserves	450	450	450	450
		450	450	450	450
		449	449	449	449

	Taakveld	2026	2027	2028	2029
Saldo programma 0		6.120	6.096	6.680	6.694

Onder mutaties reserves zijn de ramingen van de dotatie aan het JW van Dierenfonds (jaarlijkse rente ad € 1.000) en van de onttrekking aan de reserve Waddenprogramma (€ 450.000) opgenomen.

2.1 Veiligheid

Wat willen we bereiken?

De gemeente is primair verantwoordelijk voor de lokale veiligheid. In januari 2025 heeft de gemeenteraad het nieuwe Integraal Veiligheidsbeleid 2025–2029 vastgesteld. In dit beleidskader zijn de prioriteiten benoemd die de komende vier jaar leidend zijn voor de inzet van de gemeente en haar partners, waaronder de politie, brandweer, het Openbaar Ministerie en diverse maatschappelijke organisaties.

In deze kadernota geven we in grote lijnen weer hoe de beschikbare middelen voor veiligheid in 2026 worden ingezet. Daarbij ligt de nadruk op de thema's die in het IVP als speerpunten zijn benoemd, zoals jeugd en veiligheid, verkeersveiligheid, ondermijning en digitale weerbaarheid. Naast bestaande inzet, is er in 2026 bijzondere aandacht voor het versterken van de lokale handhaving, preventiecampagnes en de samenwerking met vrijwilligers en ketenpartners. De financiële inzet sluit aan op de specifieke uitdagingen van Terschelling, waar het toeristische karakter, de eilandligging en de beperkte bereikbaarheid vragen om maatwerk en veerkracht.

Jeugd en veiligheid

Binnen het Integraal Veiligheidsplan (IVP) 2025-2029 is 'Jeugd en Veiligheid' benoemd als prioriteit mede in aansluiting op het coalitieakkoord *"Wie de jeugd heeft, heeft de toekomst"*. De unieke context van Terschelling, waarin jongeren al vroeg in aanraking komen met alcohol en waar signalen zijn van toenemend drugsgebruik, vraagt om een gerichte aanpak. Er wordt ingezet op een combinatie van repressieve en preventieve maatregelen. In het zomerseizoen, waarin evenementen en toerisme extra druk op de leefomgeving leggen, versterken wij de handhavingscapaciteit gericht op jeugd en leefbaarheid. Door betere coördinatie zetten wij de beschikbare middelen effectiever in op een veilige uitgaansomgeving voor zowel de eilander jeugd als vakantiegangers. Echter, door de stijgende prioriteiten, zoals extra alcoholcontroles en toezicht op evenementen, is een uitbreiding van het budget noodzakelijk. Naast handhaving investeren we ook structureel in preventie, onder andere door het opzetten van jeugdveiligheidscampagnes en het versterken van de samenwerking tussen jongerenwerk, scholen en ketenpartners. Hierin zal vooral capaciteit worden ingezet om jongeren vroegtijdig te ondersteunen en risico's te verkleinen.

Verkeersveiligheid

Verkeersveiligheid, en in het bijzonder fietsveiligheid, vormt een essentieel speerpunt binnen het Integraal Veiligheidsplan (IVP) van de gemeente Terschelling. Door de groeiende drukte op de fietspaden, de opkomst van elektrische fietsen, bakfietsen en fatbikes, en het toegenomen aantal verkeersincidenten blijft inzet op gedragsverandering noodzakelijk. Binnen het IVP is dan ook gekozen voor een gecombineerde aanpak van preventie en handhaving. We investeren gericht in verkeersveiligheidscampagnes, die zowel inwoners als toeristen bewust maken van verantwoord rijden en fietsgebruik. Voor de veiligheidscampagne is financiële ruimte in de huidige budgetten aanwezig. We zoeken met de veiligheidscampagne ook de samenwerking met onder meer de VVV, fietsverhuurders en lokale media op.

Daarnaast intensiveren we de gemeentelijke handhaving gericht op fietsgedrag, zoals toezicht op het correct gebruik van fietspaden, handsfree fietsen en het aanpakken van overlast door

foutgeparkeerde fietsen. Hiervoor worden handhavingscapaciteit en middelen uitgebreid, zodat we niet alleen reactief maar ook proactief kunnen optreden.

Door deze inzet willen we de verkeersveiligheid structureel verbeteren, het aantal ongevallen verminderen en bijdragen aan een veilige en leefbare openbare ruimte voor iedereen op Terschelling.

Digitale veiligheid en weerbaarheid

De toename van online criminaliteit vraagt om een stevige en structurele aanpak binnen het veiligheidsbeleid. We zetten in op het vergroten van de digitale weerbaarheid van inwoners, ondernemers en instellingen, door middel van gerichte voorlichting, trainingen en samenwerking met regionale partners. Specifieke aandacht gaat uit naar kwetsbare groepen, zoals jongeren en ouderen, die vaker slachtoffer worden van digitale oplichting of – in het geval van jongeren – online benaderd worden door mensen met verkeerde bedoelingen. We ontwikkelen en verbeteren protocollen voor een snelle en effectieve respons bij cyberincidenten, zoals datalekken of ransomware-aanvallen. In dit kader investeren we ook in de algemene weerbaarheid van onze gemeenschap tegen online dreigingen die kunnen voortkomen uit spanningen in de wereld, zoals oorlogen of internationale conflicten. We oefenen actief met scenario's zoals langdurige stroomuitval of het uitvallen van digitale systemen,

Ondermijning

De aanpak van ondermijnende criminaliteit is essentieel voor het vertrouwen van inwoners en ondernemers in de overheid. We versterken en verbeteren de toepassing van de Wet Bibob binnen de gemeentelijke organisatie, zodat vergunningen en subsidies zorgvuldig én zonder onnodige lasten voor ondernemers kunnen worden getoetst. We vergroten de meldingsbereidheid door de bekendheid van Meld Misdaad Anoniem actief te stimuleren en voeren gerichte controles uit op bedrijventerreinen. Daarnaast intensiveren we de samenwerking met politie, ketenpartners en de andere Waddeneilanden, met specifieke aandacht voor gezamenlijke weerbaarheid en toezicht op en rond het water. Door barrières op te werpen, voorkomen we dat de Wadden een aantrekkelijke locatie voor criminaliteit worden, en bouwen we stap voor stap aan een veilige en integere leefomgeving.

Unieke veiligheid

Vanuit het IVP is het belang onderstreept van gerichte investeringen in het versterken van de unieke veiligheid van Terschelling. Dit doen we onder meer door de vrijwillige hulpdiensten, zoals Sigma, te ondersteunen met extra middelen en opleidingen. Zo wordt opnieuw geïnvesteerd in de inzet en rijvaardigheidstrainingen van het lokale Sigma-team, een onmisbare schakel bij grootschalige incidenten op het eiland. Daarnaast is er gestart met een brede veiligheidscampagne. Onderdeel hiervan is de lancering van een digitaal knooppunt: een centrale online plek waar alle thema's en informatie rondom veiligheid op Terschelling samenkomen.

APV/Bijzondere wetten

In de afgelopen vier jaar vechten burgers steeds vaker de besluiten van het college en de burgemeester aan. Dat leidt tot toenemende juridische kosten. Daarnaast neemt ook de controle over processen door middel van audits toe. Hierdoor is deze post niet meer toereikend.

Financiële verantwoording

Begroting 2026 - 2029

Bedragen in € 1.000

	Taakveld	2026	2027	2028	2029
Exploitatie					
Lasten					
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	-759	-786	-813	-813
1.2	Openbare orde en veiligheid	-515	-408	-411	-411
		-1.274	-1.194	-1.224	-1.224
Baten					
1.2	Openbare orde en veiligheid	59	59	59	59
		59	59	59	59
		-1.215	-1.135	-1.165	-1.165
Mutaties reserves					
Toevoegingen					
1.10	Mutaties reserves	0	0	0	0
		0	0	0	0
Onttrekkingen					
1.10	Mutaties reserves	0	0	0	0
		0	0	0	0
		0	0	0	0
Saldo programma 1		-1.215	-1.135	-1.165	-1.165

2.2 Verkeer, vervoer en waterstaat

Wat willen we bereiken?

Terschelling is een prachtig eiland om te wonen, werken en recreëren. Om ervoor te zorgen dat dit zo blijft, is het belangrijk om de infrastructuur en het water goed te onderhouden.

Om de uitdagingen het hoofd te bieden, moeten we in sommige gevallen groot denken en groot doen. Zo ligt de focus de komende jaren op de aanpak van het havengebied: de levensader van ons eiland. Daarnaast besteden we veel aandacht aan de groeiende parkeerbehoefte en zorgen we voor de aanleg en het onderhoud van wegen en (fiets)paden.

Uitwerken deel mobiliteitsvisie

In 2025 wordt een nieuwe mobiliteitsvisie opgesteld. In 2026 gaan we aan de slag met het vervolg op de visie, we kijken naar de wegenstructuur in de polder en wat mogelijke oplossingen en alternatieven zijn voor het fietspad door de polder. Ook zal eiland breed gekeken worden naar welke wegen geschikt zijn voor zwaar verkeer en welke wegen daarvoor niet geschikt zijn. De toegestane aslast per weg leggen we vast in een verordening.

Parkeren fietsen

Terschelling is een toeristisch eiland, met zijn voordelen en nadelen. Zo hebben we in het toeristenseizoen eilandbreed te weinig fietsparkeerplekken ingericht. Om overlast tegen te gaan in verschillende dorpen en strandovergangen wordt in 2026 gezocht naar geschikte locaties voor de realisatie van aanvullende of vervangende fietsenstallingen.

Havenbeheer

In 2026 worden steiger 1, de walkway en het brugpontoon vervangen. Met deze vervangingen zijn alle “oude” steigers vervangen en is de steigervervanging in de passantenhaven afgerond.

Om “verrassingen” in de toekomst te voorkomen wordt in 2025 en 2026 een beheerplan voor de haven opgesteld. Hiermee willen we bereiken dat we de haven planmatig kunnen beheren en een helder overzicht hebben van de benodigde budgetten.

De focus ligt op de havenonderdelen die niet onder het havenproject vallen. Er wordt een overzicht gemaakt van de aanwezige havenobjecten, de gewenste en huidige staat, en het noodzakelijk beheer en onderhoud. Met de Stichting Waddenhaven Terschelling (SWT) maken we afspraken over de vraag wie welke objecten onderhoud en op welke manier.

De fundering (onderwater deel) van de strekdammen is in beheer van Rijkswaterstaat en de bekleding is in beheer van de gemeente. De gezamenlijk beheerverantwoordelijk wordt geëvalueerd. Op basis van de evaluatie wordt, in overleg met Rijkswaterstaat, een plan van aanpak gemaakt voor het beheer van de strekdammen.

Wegenlegger

Elke gemeente heeft een Wegenlegger waarin de eigendomssituatie en de verantwoordelijkheden voor alles op en om de weg worden vastgelegd. Een gemeente is verplicht om een wegenlegger op te stellen en te onderhouden voor de wegen buiten de bebouwde kom.

De wegenlegger van de gemeente Terschelling is verouderd en niet meer up-to-date. In 2026 gaan we starten met het actualiseren van de wegenlegger.

Straatmeubilair

De gemeente is bezig met het stap voor stap op orde brengen van het beheer van de openbare ruimte. Zo ook het beheer van straatmeubilair. Binnen dit traject is geconstateerd dat veel van de afvalbakken aan vervanging toe zijn. In 2026 starten we met het vervangen van deze bakken. Vanuit beheerbaarheid en kosten efficiëntie zetten we daar bij in op standaardisering.

Herinrichting Torenstraat/ Brandarisplein

In 2021 is er een voorlopig ontwerp opgesteld voor de herinrichting van de Torenstraat. In 2024 is besloten ook de herinrichting van het Brandarisplein bij dit project te betrekken. In 2025 wordt samen met de bewoners gewerkt aan de nadere uitwerking van deze plannen.

In de tweede helft van 2025, na de vaststelling van het definitief ontwerp, wordt begonnen met de besteksvoorbereiding. Eind 2025 wordt de kredietaanvraag voor de uitvoering aan de raad voorgelegd. Naar verwachting zal de uitvoering plaatsvinden vanaf oktober 2026.

Buslus en duiker Midsland

In 2024 is de nieuwe concessie aanbesteed van het openbaar vervoer in de provincie Friesland.

Na de gunning is er onduidelijkheid ontstaan over de definitieve locatie van de busremise op Terschelling.

In 2025 wordt tussen Arriva en de Provincie onderhandeld over een definitieve oplossing. Op verzoek van de raad wordt de duiker onder de Hoofdweg in 2025 hoe dan ook vernieuwd.

Herinrichting Molenhoek Formerum

Er bestaat al langere tijd de wens om de Molenhoek te Formerum opnieuw in te richten. Uit de weginspecties is gebleken, dat de weg aldaar erg slecht is en voor reconstructie in aanmerking komt. Eind 2025 wordt de riolering geïnspecteerd. Aansluitend zal er in 2026 begonnen worden met de planvorming voor de nieuwe herinrichting van de omgeving Formerum.

Bouwrijp maken nieuwbouwlocaties Zuidermieden Midsland, SB locatie Halfweg en CNL-locatie West

Er zijn diverse nieuwbouwlocaties die vanaf 2026 ontwikkeld zullen worden.

Zuidermieden te Midsland omvat de nieuwbouw van 10 woningen. Vanaf het voorjaar 2026 dient te worden begonnen met het bouwrijp maken van deze locatie.

De SB (Smart Build) locatie te Halfweg omvat de nieuwbouw van 40 a 50 woningen. Het bouwrijp maken dient in de 2e helft van 2026 te worden uitgevoerd.

De CNL-locatie in West omvat de nieuwbouw van minimaal 14 huurwoningen na sloop van het huidige museum. Het bouwrijp maken van deze locatie wordt ook in de 2e helft van 2026 uitgevoerd.

Voor de voorbereiding en uitvoering van deze werkzaamheden wordt dekking gezocht in de grondexploitatie.

Verkeersveiligheid

Vanuit het coalitieakkoord is er aandacht voor diverse verkeersveiligheidsaspecten ten aanzien van de Hoofdweg. In 2026 willen we, in navolging van de mobiliteitsvisie en de wens uit het coalitieakkoord een onderzoek uit laten voeren naar de verkeersveiligheid van de wegen op Terschelling.

Strandovergangen Midsland en Oosterend

In verband met de aanstaande bouw van een nieuw hotel dient de strandovergang bij Midsland aan Zee te worden verlegd.

Als uitvoering van de unaniem door de raad aangenomen motie over het verharderen van de strandovergang bij Oosterend, wordt de onverharde strandovergang van verharding voorzien.

Beide projecten worden in 2026 uitgevoerd.

Fietspad onder het duin langs

In 2026 worden delen van het fietspad onder het duin langs onderhouden. Daarbij is er aandacht voor de verkeersveiligheid, bijvoorbeeld door het inrichten van fietsstraten en het aanpassen van kruisingen. Ook wordt de afwatering verbeterd en worden de sloten op diepte gebracht om het watersysteem te optimaliseren.

Verduurzamen openbare verlichting

In 2025 is een uitvoeringsplan voor het verduurzamen van de openbare verlichting opgesteld.

Vanaf najaar 2025 wordt het plan in 3 jaar ten uitvoering gebracht.

Daarmee wordt een stap gezet in het verbeteren van de openbare verlichting, het verdonkeren van Terschelling en de verduurzamingsopgave van de gemeente.

Herinrichting deel Europalaan West-Terschelling

In 2024 zijn langs delen van de Europalaan en de Lutineweg iepen gekapt vanwege iepziekte. Langs de Lutineweg zijn inmiddels nieuwe bomen geplant. Dit geldt nog niet voor het deel van de

Europalaan tussen de Longway en de Gerrit Knoplaan, omdat herplanting op dezelfde plek daar niet mogelijk is. Voor dit traject wordt een herinrichtingsplan opgesteld, waarin de herinrichting van de weg, de herplant van bomen én de afvoer en opslag van regenwater integraal worden meegenomen.

Uitvoering wegenbeheerplan

In 2025 wordt het wegenbeheerplan afgerond. de verwachting is dat het beheer en onderhoud budget voor het wegbeheer zal moeten stijgen om aan de ambitie voor het wegbeheer te kunnen voldoen.

Het is op dit moment nog niet aan te geven hoe groot de stijging zal gaan zijn.

Financiële verantwoording

Begroting 2026 - 2029

Bedragen in € 1.000

	Taakveld	2026	2027	2028	2029
Exploitatie					
Lasten					
2.1	Verkeer en vervoer	-1.611	-1.589	-1.517	-1.517
2.3	Recreatieve havens	-77	-162	-162	-162
2.4	Economische havens en waterwegen	-1.032	-827	-1.047	-1.047
		-2.720	-2.578	-2.726	-2.726
Baten					
2.1	Verkeer en vervoer	515	515	515	515
2.3	Recreatieve havens	81	81	166	166
2.4	Economische havens en waterwegen	12	12	12	12
		608	608	693	693
		-2.112	-1.970	-2.033	-2.033
Mutaties reserves					
Toevoegingen					
2.10	Mutaties reserves	-364	-364	-364	-364
		-364	-364	-364	-364
Onttrekkingen					
2.10	Mutaties reserves	270	385	385	385
		270	385	385	385
		-94	21	21	21
Saldo programma 2		-2.206	-1.949	-2.012	-2.012

Onder mutaties reserves zijn de ramingen van de toevoegingen en onttrekkingen aan de reserve havenbedrijf opgenomen.

2.3 Economie

Wat willen we bereiken?

Uit cijfers van onder andere de VVV blijkt dat toeristen Terschelling nog steeds goed weten te vinden. Om een goede balans tussen de leefbaarheid voor de eilanders en het toerisme, maar ook tussen natuur en toerisme te behouden, vindt de gemeente het belangrijk om hier voldoende aandacht aan te besteden.

Om deze balans te blijven garanderen, wordt een nieuwe toeristische visie geformuleerd. Daarnaast worden in het najaar van 2025 de beleidskaders voor kamperen en terrassen aan de raad voorgelegd.. Hiermee willen we ervoor zorgen dat het toerisme op Terschelling op een duurzame en verantwoorde manier plaatsvindt, zodat niet alleen de toeristen, maar ook de eilanders en de natuur hiervan kunnen profiteren.

Toeristische visie

Na het vaststellen van de gemeentelijke Omgevingsvisie wordt in 2026 gestart met het opstellen van de toeristische visie. In april 2026 wordt het driejaarlijkse gastenonderzoek afgerond, wat een goed startpunt is voor dit project.

Kampeerbeleid

In december 2025 wordt het beleidskader over kamperen vastgesteld. In 2026 wordt dit nader uitgewerkt in beleidsregels. Waar nodig worden bestaande verordeningen, plannen en regelgeving aangepast op het nieuwe beleidskader.

Terrassenbeleid

In september 2025 wordt het beleidskader over terrassen vastgesteld. In 2026 wordt dit nader uitgewerkt in beleidsregels. Waar nodig worden bestaande verordeningen en regelgeving aangepast op het nieuwe beleidskader.

Horecabeleid

In 2025 wordt een plan van aanpak opgesteld om waar nodig het horecabeleid te actualiseren. Dit plan zal in 2026 nader uitgevoerd worden.

Standplaatsenbeleid

We gaan nieuw toekomstbestendig standplaatsenbeleid maken ter vervanging van het beleid uit 2016. Dit zal december 2025 gereed zijn. We hebben in 2026 budget nodig om het nieuwe beleid te kunnen implementeren en de vergunningen conform dit nieuwe beleid te kunnen verlenen.

Financiële verantwoording

Begroting 2026 - 2029

Bedragen in € 1.000

	Taakveld	2026	2027	2028	2029
Exploitatie					
Lasten					
3.4	Economische promotie	-377	-352	-352	-352
		-377	-352	-352	-352
Baten					
3.4	Economische promotie	5.468	5.568	5.590	5.611
		5.468	5.568	5.590	5.611
		5.091	5.216	5.238	5.259
Mutaties reserves					
Toevoegingen					
3.10	Mutaties reserves	0	0	0	0
		0	0	0	0
Onttrekkingen					
3.10	Mutaties reserves	89	0	0	0
		89	0	0	0
		89	0	0	0
Saldo programma 3		5.180	5.216	5.238	5.259

Onder de baten van 3.4 Economische promotie zijn de geraamde opbrengsten van de toeristenbelasting en forensenbelasting opgenomen.

In 2026 is een onttrekking aan de reserve recreatie geraamd van € 89.000 ten behoeve van strandveiligheid.

2.4 Onderwijs

Wat willen we bereiken?

Kwalitatief hoogwaardig onderwijs en goede kinderopvangvoorzieningen dienen de leefbaarheid en zijn van groot belang voor de eilander samenleving, in het bijzonder voor de eilander kinderen en jongeren. Het onderwijs op Terschelling staat momenteel voor grote uitdagingen.

Leerlingenaantallen zijn stabiel, er wachten forse investeringen in onderwijshuisvesting en de invulling van inclusief onderwijs vraagt grote inspanningen. In de komende periode buigen wij ons over de kansen en mogelijkheden om het onderwijsaanbod op het eiland in stand te houden en waar mogelijk uit te breiden. Speerpunten hierin zijn het vernieuwen en verduurzamen van de schoolgebouwen, het bieden van kwalitatief goed inclusief onderwijs, het onderzoeken van de mogelijkheden om het onderwijsaanbod te versterken en verbreden en het onderzoeken welke oplossingen er zijn voor het tekort aan plekken in de kinderopvang.

Onderwijshuisvesting

In 2023 is door de raad het Integraal Huisvestingsplan (IHP) vastgesteld. In juli 2025 ligt een voorstel voor nieuwbouw van 't Schylger Jouw in de gemeenteraad voor besluitvorming. In 2026 zal hier volop vervolg aan gegeven worden.

Tevens zal in 2026 doorgewerkt worden aan de nadere uitwerking van het IHP voor de andere locaties, waarbij 't Jok de hoogste prioriteit heeft.

Bestuurlijke samenwerking onderwijs

Primair onderwijs

In de 2e helft van 2025 zal de raad besluiten nemen over verzelfstandiging van het Openbaar Primair Onderwijs Terschelling (OPOT) en bestuurlijke samenwerking met de Christelijke Vereniging voor Primair Onderwijs Terschelling (CVPOT). Als uitwerking daarvan zullen diverse zaken, zoals economisch eigendom van gebouwen en overname van contracten, overgaan naar de beoogde samenwerkingsstichting.

Voortgezet onderwijs

In 2025 wordt samenwerking gezocht met OVO Noord, voor bestuurlijke samenwerking in het voortgezet onderwijs. Beoogde ingangsdatum van samenwerking is 1 januari 2026.

Financiële verantwoording

Begroting 2026 - 2029

Bedragen in € 1.000

	Taakveld	2026	2027	2028	2029
Exploitatie					
Lasten					
4.1	Openbaar basisonderwijs	-1.737	-1.737	-1.737	-1.737
4.2	Onderwijshuisvesting	-327	-407	-539	-539
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-2.244	-2.114	-2.349	-2.584
		-4.308	-4.258	-4.625	-4.860
Baten					
4.1	Openbaar basisonderwijs	1.735	1.735	1.735	1.735
4.2	Onderwijshuisvesting	76	76	76	76
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.802	1.802	1.802	1.802
		3.613	3.613	3.613	3.613
		-695	-645	-1.012	-1.247
Mutaties reserves					
Toevoegingen					
4.10	Mutaties reserves	0	0	0	0
		0	0	0	0
Onttrekkingen					
4.10	Mutaties reserves	0	0	0	0
		0	0	0	0
		0	0	0	0
Saldo programma 4		-695	-645	-1.012	-1.247

2.5 Sport, cultuur en recreatie

Wat willen we bereiken?

Sport, cultuur en recreatie zijn essentiële aspecten van de leefbaarheid. Deze elementen dragen bij aan de sociale samenhang die zo kenmerkend is voor ons eiland, bieden preventie voor gezondheidsproblemen, kunnen een rol spelen in de bevordering van het mentale welzijn en versterken het toeristisch product. Speerpunten zijn onder meer het verder uitrollen van de ondersteuning van verenigingen en organisaties op deze vlakken, onder andere door uitbreiding van de inzet van de buurtsportcoach, en het toegankelijk houden van deze voorzieningen, ook voor mensen voor wie deelname om diverse redenen minder vanzelfsprekend is.

Sport

Sporten en bewegen

De gemeente blijft de samenwerking met Sport Fryslân continueren. Dat betekent dat de buurtsportcoach aangesteld blijft. Hij zorgt voor verbinding met sportaanbieders en maatschappelijke instellingen. Sportinitiatieven worden ondersteund door de buurtsportcoach of door de gemeente door middel van subsidies. Sinds 2024 wordt er meer ingezet op beweegactiviteiten voor jongeren in het kader van Helder Terschelling en het IJslands model. Deze inzet wordt ieder jaar verder versterkt met o.a. SJT.

Sportbeleid

Het huidige sportbeleid is niet actueel. In 2026 wordt er gestart met een herziening. De ambities van het Lokaal Sportakkoord zijn daarvoor leidend.

Cultuur & recreatie

Evenementen

In 2026 krijgt de uitwerking van het evenementenbeleid een vervolg, onder meer door het vaststellen van locatieprofielen.

't Behouden Huys

Onder 't Behouden Huys vallen:

Het Museum met de vereiste vijf waarden:

- collectiewaarde als scharkamer van het eiland;
- verbindende waarde als cultuurhistorisch middelpunt in de Terschellinger samenleving,
- educatieve waarde om samen op te trekken met de eilander scholen
- belevingswaarde in de rol van 'verhalenverteller'
- economische waarde als toeristische trekpleister.

Het Historisch Centrum

- voor het bewaren en ontsluiten van eilander boeken, tijdschriften, studies, onderzoeken, documenten, artikelen, land- en zeekaarten
- als kenniscentrum en vraagbaak

Het Digitaal Erfgoed Terschelling voor de verbinding van alle historische en culturele archieven – in de breedste zin van het woord – op Terschelling

Expositie

Een museum moet ieder jaar weer iets nieuws te bieden hebben voor haar bezoekers. In het Beleidsplan van 't Behouden Huys is de ambitie, na het financieel advies van het bureau SCkarp in de culturele sector, om de twee jaar een nieuwe tentoonstelling te ontwikkelen. Renovatie en herinrichting van de bestaande exposities zal in de tussenjaren plaatsvinden. In 2026 zal een nieuwe expositie worden geopend over de, na Willem Barentsz, wereldwijd meest beroemde Terschellinger in de geschiedenis: Barent Fockesz – beter bekend als 'De Vliegende Hollander'. Historici hebben zich erover verbaasd dat Terschelling deze man vergeten is. 't Behouden Huys gaat dit mysterie rechtzetten.

Het museum zal zich in 2026 ook aan haar publiciteitsplicht houden en het boek 'Roddels & Raadsels van Terschelling' uitgeven waarin naast De Vliegende Hollander nog meer Terschellinger geheimen aan het licht komen. Met dit derde en tevens laatste deel zullen de '50 Vertellingen van Terschelling' een geheel worden. Net als in de voorgaande jaren zal dit inkomsten genereren.

Educatie

Aan de hand van acht thema's wordt gedurende acht jaar aandacht besteed aan de cultuurhistorie van Terschelling. De bedoeling is, na de evaluatie, de daaropvolgende acht jaar de cyclus opnieuw te starten zodat elk kind op Terschelling in aanraking komt met de belangrijkste thema's uit de eilander cultuurhistorie. In 2026 komt het zesde thema "Burger & Bestuur" aan bod. Zoals elk jaar zal weer in samenwerking met de interne cultuurcoördinatoren van elke school op Terschelling een lesprogramma ontwikkeld worden.

Historisch Centrum

De uitgebreide collectie van Jan Doeksen over de Terschellinger historie wordt in 2026 verder gearchiveerd. Ook worden de geschonken archieven van diverse Terschellinger verenigingen ontsloten.

Erfgoed Terschelling

Erfgoed Terschelling brengt het rijke erfgoed van het eiland digitaal samen op één centrale plek, erfgoedterschelling.nl. Op deze site worden oude documenten, foto's, voorwerpen en verhalen van het eiland digitaal bewaard en toegankelijk gemaakt. Naast het gemeente archief en museum 't Behouden Huys maken meer dan 30 lokale stichtingen/verenigingen gebruik van dit systeem. Iedereen kan de informatie bekijken via de website. Alle Terschellingers en Schylge Myn Lântse zijn bijvoorbeeld gedigitaliseerd. Erfgoed Terschelling is opgestart als project en het is nu belangrijk dat dit platform een structurele plek krijgt binnen de gemeente zodat ook de toekomstige generaties gebruik kunnen blijven maken van dit rijke archief.

Groenbeheerplan- professionalisering uitvoering

Voor het reguliere onderhoud van ons groenareaal wordt een deel van de werkzaamheden uitbesteed aan externe partijen. Denk hierbij aan het onderhoud van de vaste plant- en heestervakken in het centrum van West of het onderhoud van onze bomen.

Dit werk dient te worden aanbesteed bij verschillende partijen, bij voorkeur voor een periode van minstens 3 jaar. Hiervoor dienen bestekken en toezicht op de uitvoering te worden vastgelegd.

De kosten die hiermee gemoeid zijn worden opgenomen in de Begroting voor 2026.

Exotenbestrijding

In samenwerking met de andere twee gebiedspartners: Staatsbosbeheer en Wetterskip Fryslân, is gewerkt aan een plan van aanpak om exoten als de Japanse duizendknoop, hemelboom en de reuzeberenklauw te bestrijden. Deze soorten zijn invasief en bedreigen onze unieke, inheemse flora. Vanuit de Europese exotenverordening hebben wij de verplichting om deze exoten te bestrijden op onze eigen terreinen (particulieren zijn zelf verantwoordelijk voor bestrijding op hun eigen terrein).

Vanuit de samenwerking met Staatsbosbeheer en Wetterskip Fryslân is advies gevraagd aan een specialist op exotenbestrijdingsgebied. In het advies is aangegeven wat de meest optimale/kansrijke bestrijdingsmethodiek is. Het advies voor de gemeentegronden wordt uitgewerkt. Per soort en per locatie wordt de bestrijdingsmethode vastgelegd en de kosten van de bestrijding worden inzichtelijk gemaakt. De definitieve uitwerking wordt ter besluitvorming aan de raad aangeboden.

Een deel van de bestrijding kan worden gedekt uit het reguliere groenbudget. Voor bijvoorbeeld de bestrijding van de Japanse duizendknoop zal extra krediet moeten worden gereserveerd. In 2026 tot en met 2029 dient hier jaarlijks € 40.000 voor te worden gereserveerd.

Plan van aanpak herstel elzensingels

Naast het reguliere, cyclische beheer van de elzensingels is herstel van een deel van de singels nodig. Hier kunnen elzen en andere soorten die thuishoren in een singel, worden bijgeplant. Hiervoor wordt in 2026 een plan van aanpak opgesteld waaruit moet blijken welke kosten hiermee gemoeid zijn.

Het plan van aanpak houdt rekening met (machinale)opgaven vanuit het hekkelen.

Financiële verantwoording

Begroting 2026 - 2029

Bedragen in € 1.000

	Taakveld	2026	2027	2028	2029
Exploitatie					
Lasten					
5.2	Sportaccommodaties	-712	-712	-712	-712
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-233	-233	-233	-233
5.4	Musea	-679	-679	-679	-679
5.5	Cultureel erfgoed	-66	-66	-66	-66
5.6	Media	-311	-211	-211	-211
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-256	-226	-209	-209
5.1	Sportbeleid en activering	-102	-86	-86	-86
		-2.359	-2.213	-2.196	-2.196
Baten					
5.2	Sportaccommodaties	237	237	237	237
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	0	0	0	0
5.4	Musea	92	92	92	92
5.5	Cultureel erfgoed	0	0	0	0
5.6	Media	0	0	0	0
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	2	2	2	2
5.1	Sportbeleid en activering	0	0	0	0
		331	331	331	331
		-2.028	-1.882	-1.865	-1.865
Mutaties reserves					
Toevoegingen					
5.10	Mutaties reserves	0	0	0	0
		0	0	0	0
Onttrekkingen					
5.10	Mutaties reserves	0	0	0	0
		0	0	0	0
		0	0	0	0
Saldo programma 5		-2.028	-1.882	-1.865	-1.865

2.6 Sociaal Domein

Wat willen we bereiken?

Algemeen

De gemeente wil graag dat iedereen op Terschelling mee kan doen in de samenleving. Dat noemen we een participatiesamenleving. Iedereen doet mee op zijn of haar eigen manier. En als iemand hulp nodig heeft, is er een vangnet. We doen dit niet alleen, maar samen met andere organisaties, zoals Sociaal Domein Fryslân (SDF) en de samenwerking in Noardwest Fryslân.

We willen dat er goede hulp en voorzieningen zijn voor iedereen. Als het nodig is, passen we deze hulp aan op de persoon. We willen vooral meer doen aan preventie en het versterken van de sociale basis. Zo hopen we dat er minder dure en zware hulp nodig is.

Belangrijke wetten

Voor dit werk zijn een paar wetten belangrijk:

- **Jeugdwet:** zorgt dat kinderen veilig en gezond kunnen opgroeien.
- **Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo):** helpt mensen om zo lang mogelijk zelfstandig te wonen en mee te doen in de samenleving.
- **Participatiewet:** helpt mensen om een inkomen te hebben en werk te vinden.
- **Wet Inburgering:** helpt nieuwkomers om mee te doen in de samenleving.

Belangrijke onderwerpen voor de toekomst

Voor de komende jaren zijn er een paar belangrijke onderwerpen:

- **Jeugdwet:** we werken aan de Hervormingsagenda Jeugd, de Regiovisie van de provincie en de plannen van SDF.
- **Wmo:** we kijken naar wonen en zorg, zoeken nieuwe oplossingen voor het tekort aan zorg (vooral door vergrijzing en personeelstekort), en bereiden ons voor op de inkoop van Beschermd Wonen en dagactiviteiten.
- **Participatie en bestaanszekerheid:** we werken aan een plan voor bestaanszekerheid, en aan regelingen zoals Leergeld, het Jeugdfonds Sport & Cultuur en andere hulp voor mensen met een laag inkomen. Ook komt er een nieuwe wet: de 'Participatiewet in Balans'. Deze wet verandert veel.
- **Fries Integraal Zorgakkoord:** de komende jaren richt het Fries Integraal Zorgakkoord zich vooral op het versterken van de samenwerking tussen zorg, welzijn en gemeenten, met aandacht voor passende zorg op de juiste plek. Belangrijke thema's zijn het verminderen van regeldruk voor zorgprofessionals, het verbeteren van digitale gegevensuitwisseling, en het bevorderen van gezond leven en preventie.

Participatiewet

In 2026 gaat waarschijnlijk (deels) een nieuwe versie van de Participatiewet in. Deze heet de **Participatiewet in Balans**. Het is een grote verandering van de huidige wet.

Wat is het doel van deze nieuwe wet?

Het ministerie wil dat mensen die gebruikmaken van de Participatiewet beter geholpen worden. De regels moeten duidelijker en eerlijker zijn. Mensen moeten weten waar ze aan toe zijn. De wet moet zorgen voor:

- Een duidelijk en voorspelbaar inkomen.
- Begrijpelijke regels voor iedereen.
- Meer kansen om mee te doen in de samenleving, ook als werken (nog) niet lukt.
- Gelijke behandeling van inwoners binnen het hele sociaal domein.

De overheid wil dat alle wetten in het sociaal domein beter op elkaar aansluiten. Zo spreken hulpverleners dezelfde taal en krijgen inwoners overal dezelfde behandeling.

Wat is nog onduidelijk?

Het is nog niet bekend hoeveel geld gemeenten krijgen om deze veranderingen uit te voeren. Ook is nog niet duidelijk hoe de invoering precies wordt ondersteund door het Rijk.

Wmo

Wonen en Zorg in het gemeentelijk beleid

Wonen en Zorg is een wettelijk verplicht thema binnen het gemeentelijk woonbeleid en moet uiterlijk in 2025 door alle gemeenten zijn uitgewerkt. De regels over urgentie (wie met voorrang een woning krijgt) en de WoonZorgvisie worden geïntegreerd in de omgevingsvisie en vormen samen een belangrijk onderdeel van het nieuwe volkshuisvestingsprogramma.

Beschermd Wonen vanaf 2026

Aan het einde van 2025 is de provincie klaar met het inkopen van Beschermd Wonen. Vanaf 1 januari 2026 starten er twee nieuwe vormen van hulp:

- **Intramuraal Beschermd Wonen** (wonen met intensieve begeleiding),
- **Ambulant Beschermd Wonen** (intensieve begeleiding terwijl iemand zelfstandig woont)

We gaan samen met de andere Friese Waddeneilanden en Sociaal Domein Fryslân (SDF) kijken hoe we Beschermd Wonen op de eilanden kunnen aanbieden. Dit hangt samen met onze WoonZorgvisie. We kijken daarbij ook naar tijdelijke woonruimte voor zorgmedewerkers die van de wal komen.

Nieuwe inkoop dagbesteding in 2026

In 2026 kopen we nieuwe dagbesteding in via de Wmo. Deze dagbesteding helpt mensen om weer mee te doen in de samenleving, bijvoorbeeld door werk of activiteiten. We willen vooral:

- Meer plekken voor mensen met dementie of niet-aangeboren hersenletsel (NAH),
- En meer ondersteuning in de stap van zorg naar werk.

Verandering in eigen bijdrage Wmo vanaf 2027

Vanaf 1 januari 2027 verandert de manier waarop mensen betalen voor hulp via de Wmo. Nu betaalt iedereen een vast bedrag van € 21 per maand. Vanaf 2027 hangt het bedrag af van iemands inkomen en spaargeld.

Waarom verandert dit? Omdat nu ook mensen hulp krijgen die het zelf kunnen betalen. Daardoor zijn er wachtlijsten en hoge kosten voor gemeenten. De nieuwe regels zorgen ervoor dat hulp beschikbaar blijft voor mensen die het echt nodig hebben.

Wat moeten we als gemeente doen?

We moeten ons goed voorbereiden. Dat betekent:

- Onze (ICT-)systemen aanpassen,
- Inwoners op tijd uitleggen wat er verandert,
- Keuzes maken over wie wel of geen eigen bijdrage moet betalen, en waarom.

Als gemeente mogen we daar zelf keuzes in maken.

Jeugdwet

De Hervormingsagenda Jeugd is een landelijke afspraak tussen de Rijksoverheid en gemeenten. Het doel is om de jeugdhulp beter te maken en de kosten beter onder controle te houden. Gemeenten krijgen hierbij strengere landelijke regels. Die gaan over:

- Hoe je bepaalt of iemand recht heeft op jeugdhulp (indicatie),
- Hoe organisaties moeten samenwerken,
- Hoe je de kosten beheerst,
- En hoe je zorgt voor goede kwaliteit van hulp.

Er is een speciaal plan gemaakt: het **Richtinggevend kader Toegang, lokale teams en integrale dienstverlening**. Dit plan beschrijft wat goede lokale gebiedsteams nodig hebben, zoals:

- Welke basiskennis en vaardigheden medewerkers moeten hebben,
- Hoe teams moeten samenwerken met andere hulpverleners,
- En hoe ze inwoners goed en snel moeten kunnen helpen.

Concreet betekent dit voor onze gemeente:

- Onze Eilandteammedewerkers blijven en zijn goed opgeleid en georganiseerd.
- De manier waarop inwoners toegang krijgen tot jeugdhulp wordt duidelijker en meer gelijk in heel Nederland.
- Het Eilandteam behoudt en versterkt de bestaande samenwerking met onze scholen, onze huisartsen en de jeugdzorg.
- Er komt nog meer aandacht voor het bieden van hulp dichtbij huis, zodat kinderen en gezinnen sneller en beter geholpen worden.

Fries Integraal Zorgakkoord

Van zorg naar gezondheid in Friesland

Net als andere Friese gemeenten werkt Terschelling aan een verandering: van alleen zorgen voor zieke mensen naar het bevorderen van gezondheid. Deze verandering is afgesproken in het Friese Zorgakkoord, FRIZA. Het doel is om de zorg ook in de toekomst goed, betaalbaar en bereikbaar te houden.

Een speciaal rapport, het **regiobeeld**, laat zien hoe het gaat met de gezondheid van de Friezen, welke sociale factoren invloed hebben en hoeveel zorg er wordt gebruikt. Op basis daarvan is een **regioplan** gemaakt, met afspraken tussen zorgorganisaties, gemeenten, zorgverzekeraars en welzijnspartijen – ook Terschelling doet mee. Om deze afspraken uit te voeren, wordt gewerkt aan een gezamenlijke **werkagenda voor Friesland**.

Wat zijn de belangrijkste thema's van FRIZA?

FRIZA werkt met 5 fundamenten (de basis) en 4 opgaven (de doelen):

De 5 fundamenten zijn:

- Sterke sociale basis (zoals buurtwerk en vrijwilligers)
- Sterke eerstelijnszorg (zoals huisartsen)
- Aandacht voor personeel in de zorg
- Meer gebruik van digitale zorg
- Inwoners betrekken en bewust maken

De 4 opgaven zijn:

- Gezond en kansrijk opgroeien
- Gezond ouder worden
- Mentale gezondheid en veerkracht
- Toekomstbestendige ziekenhuiszorg

In 2025 en 2026 worden deze plannen verder uitgewerkt in een aanpak die past bij Terschelling. Daarbij sluiten we aan bij wat er nu al gebeurt in de gemeente. Voor de uitvoering komen extra middelen beschikbaar, maar hoeveel dat precies is, wordt nog bepaald.

Financiële verantwoording

Begroting 2026 - 2029

Bedragen in € 1.000

	Taakveld	2026	2027	2028	2029
Exploitatie					
Lasten					
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	-426	-426	-426	-426
6.3	Inkomensregelingen	-553	-577	-594	-594
6.4	WSW en beschut werk	-279	-280	-281	-281
6.5	Arbeidsparticipatie	-40	-41	-42	-42
6.60	Hulpmiddelen en diensten (WMO)	-198	-204	-210	-210
6.71	Begeleiding (WMO)	-1.040	-1.064	-1.077	-1.077
6.75	Jeugdhulp ambulant regionaal	-1.033	-1.057	-1.115	-1.115
6.76	Jeugdhulp met verblijf regionaal	-127	-127	-130	-130
6.82	Jeugdbescherming	-53	-54	-56	-56
6.21	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen WMO	-464	-434	-434	-434
6.81	Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	0	0	0	0
		-4.213	-4.264	-4.365	-4.365
Baten					
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	98	98	98	98
6.3	Inkomensregelingen	472	472	417	417
6.4	WSW en beschut werk	43	43	43	43
6.60	Hulpmiddelen en diensten (WMO)	4	4	4	4
6.71	Begeleiding (WMO)	39	39	39	39
6.21	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen WMO	0	0	0	0
6.81	Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	0	0	0	0
		656	656	601	601
		-3.557	-3.608	-3.764	-3.764
Mutaties reserves					
Toevoegingen					
6.10	Mutaties reserves	0	0	0	0
		0	0	0	0
Onttrekkingen					
6.10	Mutaties reserves	0	0	0	0
		0	0	0	0
		0	0	0	0
Saldo		-3.557	-3.608	-3.764	-3.764

	Taakveld	2026	2027	2028	2029
programma 6					

2.7 Volksgezondheid en milieu

Wat willen we bereiken?

Het programma volksgezondheid en milieu heeft als doel om zowel mens als milieu te beschermen en te bevorderen. De focus op het gebied van gezondheid ligt onder andere op een integraal preventief gezondheidsbeleid en er wordt aandacht besteed aan inclusie en anti-discriminatie. Hierbij wordt gestreefd naar een gezonde en veilige leefomgeving voor iedereen.

Binnen het programma wordt ook aandacht besteed aan duurzaamheid en circulariteit. Het geactualiseerde uitvoeringsprogramma Terschelling Samen Duurzaam 2023-2026 vormt de basis voor de acties die het komende jaar genomen worden. Het belangrijkste doel van het programma is het reduceren van de CO₂-uitstoot, wat in lijn is met de duurzaamheidsdoelstelling van het rijk. Om dit te bereiken, zullen we ons onder andere richten op het verduurzamen van de gebouwde omgeving, het sluiten van kringlopen op het eiland en het bevorderen van participatie. Dit alles met als uitgangspunt een toekomstbestendige energie-infrastructuur op het eiland.

Door deze acties te ondernemen, dragen we bij aan een gezonde leefomgeving voor mens en milieu en zetten we stappen richting een duurzame toekomst.

Integraal preventief gezondheidsbeleid

Brede Spuk

De Brede Spuk loopt tot 2027. De programma's en regelingen op de vijftien onderdelen op de thema's sporten beweegstimulering, cultuurparticipatie, gezondheidsbevordering, en het versterken van de sociale basis samen worden met behulp van de gelden van de Brede Spuk bekostigd.

Jeugd en preventie

Huidige programma's die bijdragen aan het welzijn van de jeugd, zoals Helder Terschelling worden gecontinueerd. Daarnaast is in 2025 de Aanjager Sociale Veiligheid gestart die, naast Helder Terschelling, de veiligheid en het (mentaal) welzijn van de jeugd verder bevordert. Er wordt structureel samengewerkt met diverse maatschappelijke partijen om dit professioneel en goed te laten verlopen.

Inclusie en anti-discriminatie

LIA

In 2025 wordt de Lokale Inclusie Agenda (LIA) opgesteld. Dat is een vereiste vanuit het VN-verdrag Handicap. Deze wordt vanaf 2026 uitgevoerd. Door middel van de LIA wordt er meer aandacht besteed aan mensen met een fysieke en/of geestelijke beperking en hoe zij zo goed mogelijk mee kunnen doen aan de maatschappij.

Discriminatie

Er wordt meer aandacht besteed aan discriminatie en het melden daarvan door de inzet van diverse mediakanalen. Het gaat daarbij om discriminatie op alle gronden zoals geslacht, geaardheid (inclusief LHBTIQ+), huidskleur, afkomst, geloofsovertuiging en beperking. Het effect daarvan wordt gemeten en gebruikt voor toekomstige programma's en/of beleid.

De samenwerking met kenniscentrum Tûmba blijft gecontinueerd. Er zijn in 2025 afspraken gemaakt dat Tûmba één à twee keer per jaar naar het eiland komt voor het verzorgen van informatiebijeenkomsten, workshops of cursussen.

Lagere uitstoot CO2

We stimuleren eilander bewoners en bedrijven om hun huis of bedrijfspand energiezuiniger te maken. Dat doen we met energiecoaches die advies geven en de gemeentelijke subsidieregeling voor isolatiemaatregelen, waar veel gebruik van wordt gemaakt.

We hebben een energiecoach voor mensen met een kleine beurs. Die werkt nauw samen met het eilandteam en de woningcorporatie. Hij helpt mensen met praktische zaken als tochtstrips en radiatorfolie, en we hebben een regeling om oude koelkasten en ander witgoed om te ruilen voor moderne, energiezuinige apparaten.

We gaan verder met het ontwikkelen van een innovatief warmtenet voor een deel van West-Terschelling. We gaan daar ook de bewoners en bedrijven bij betrekken. Pas als alle consequenties duidelijk zijn nemen we een beslissing of het project haalbaar is om uit te voeren. Dit is waarschijnlijk in 2025.

In het kader van de regiodeal stimuleren we samen met de andere eilanden de verduurzaming van recreatiewoningen, maatschappelijke panden en oude en karakteristieke panden die vaak moeilijk te isoleren zijn. We werken de aanpak samen uit.

We ondersteunen projecten voor de opwek van duurzame energie, binnen de regels van gemeente, provincie en rijk.

We werken samen met de andere eilanden, de provincie en de netbeheerder Liander aan een toekomstbestendig netwerk van kabels en leidingen.

De netcongestie zal ons zeker tot 2035 beperken in de mogelijkheden van de energietransitie. Nog in 2025 willen we met een speciale regisseur bedrijven ondersteunen bij het zoeken en vinden van oplossingen 'achter de meter'.

Klimaatdialoog

Hoofdvraag en doelstelling Klimaatdialoog

Wat ervaren de bewoners van Terschelling als klimaatrisico's en wat kunnen ze hier in de toekomst zelf tegen doen?

Het doel is het op gang brengen van bewustwording door het gesprek – en de discussie – aan te gaan over klimaatverandering en wat dat nu en in de toekomst betekent voor Terschelling en haar bewoners. Niet alleen om bewustwording te creëren, maar ook om ervaringen en zorgen te delen, kennis te vergaren en te zoeken naar handelingsperspectief. Niet alleen bewoners kunnen zelf het nodige doen, maar wij kunnen met informeren en delen van kennis ook zorgen voor meer begrip voor noodzakelijke - en soms overlast gevende - maatregelen. Juist in die informatievoorziening blijven overheden vaak in gebreken en lopen ze uiteindelijk op vast (tegenstand). Vanzelfsprekend zullen overheden maximaal duidelijk moeten maken wat hun specifieke verantwoordelijkheid is als het gaat om het voorkomen van wateroverlast en overlast door droogte en hoe zij die verantwoordelijkheid denken in te vullen.

Er zijn middelen nodig om dit proces/ het project te laten draaien de komende jaren. We moeten hierin als gemeente de lead nemen en de andere betrokken overheden/ organisaties actief in dit proces laten participeren. Het proces zal zoveel mogelijk van onderop worden benaderd. Daarnaast is het goed om gebruik te maken van de reeds bestaande samenwerking en kennisuitwisseling vanuit het project Toekomstperspectief Polder Terschelling.

Natuur(beleid)

Beleidskader Natuur Waddenzee

Het Rijk is gestart met het opstellen van het Beleidskader Natuur Waddenzee. Hierbij worden alle stakeholders betrokken. Er ligt een concept plan van aanpak over hoe de realisatie van het kader de komende tijd wordt vormgegeven. Met het beleidskader wil het Rijk komen tot een integrale aanpak die de druk op de natuur vermindert en die bijdraagt aan de gewenste balans tussen ecologie en economie. Voor de Waddeneilanden is het belangrijk dat de eilanden leefbaar blijven. De Waddeneilanden hebben gezamenlijk benadrukt bij het Rijk dat ze graag actief willen worden betrokken in het proces om het draagvlak van het beleid te vergroten.

Uitvoering Boschplaatvisie

Op dit moment wordt er door de provincie in overleg met andere stakeholders (waaronder de gemeente) gewerkt aan het uitvoeringsprogramma van de visie. Het doel is behoud en versterking van de kwaliteiten van de Boschplaat. De Boschplaat wordt vanuit samenhang bekeken en in samenwerking opgepakt. Het is een gezamenlijk programma van de provincie Fryslân, Rijkswaterstaat, de gemeente Terschelling en Staatsbosbeheer. Deze organisaties zijn vertegenwoordigd in de stuurgroep Boschplaat. De stuurgroep bewaakt de samenhang en de principes en randvoorwaarden uit de visie. Ook staan ze voor het gezamenlijke verhaal, de communicatie en participatie. Het programma wordt geleid door een onafhankelijk programmamanager en programmasecretaris, die dit namens de samenwerkende partners doen.

Groot onderhoud milieustraat

De milieustraat op Terschelling heeft een renovatie nodig. Dit is reden om te kijken naar de functionaliteit van de milieustraat. Om meer ruimte te kunnen bieden aan voorscheiding van verschillende deelstromen wordt de milieustraat heringericht. Dit sluit aan op het streven naar een meer circulair afvalbeleid.

In 2025/2026 wordt een plan opgesteld voor de renovatie. Dit plan wordt voorgelegd aan de gemeenteraad.

Riolering

Het water- en rioleringsprogramma (WRP) Terschelling 2025-2029 vormt de basis voor de rioleringsactiviteiten in 2026. De resultaten van de rioolinspecties uit 2025 worden gebruikt om te beoordelen of en zo ja, waar welke noodmaatregelen noodzakelijk zijn om de riolering in de komende jaren goed te laten functioneren. In het WRP is hiervoor een beperkt budget gereserveerd. Als er omvangrijke noodmaatregelen noodzakelijk zijn wordt een aanvullend krediet aangevraagd.

De inspectieresultaten worden ook gebruikt om het beheerbestand te actualiseren. Het geactualiseerde beheerbestand is de basis voor de rioolmodellen. Met behulp van de rioolmodellen worden in 2026 masterplannen opgesteld voor de riolering in 2080.

Op basis van de masterplannen, de rioleringskwaliteit en de opgave voor wegen en groen worden maatregelen opgesteld. De uitvoering van de maatregelen staat gepland vanaf 2027.

Vanaf 2026 wordt het toezicht op het gebruik van de riolering aangescherpt. In eerste instantie ligt de focus het handhaven van het onderhouden van de olie- en vetafscheiders. Daarnaast wordt ingezet op het voorkomen van hemelwaterafvoer via drukriolering.

In januari 2025 heeft de gemeenteraad het Water- en Rioleringsprogramma vastgesteld. Over de financiering van dit programma is echter nog geen besluit genomen. Indien de rioolheffing de komende jaren slechts trendmatig stijgt, is een aanzienlijke storting vanuit de algemene reserve in de voorziening 'groot onderhoud riolering' noodzakelijk. Dit zou in strijd zijn met het uitgangspunt van een kostendeekkende rioolheffing.

Om de betaalbaarheid van het rioleringsstelsel op lange termijn te waarborgen, achten wij het wenselijk om investeringen te dekken uit de voorziening groot onderhoud riolering. Dit betekent dat de rioolheffing meer dan trendmatig zal moeten stijgen. Om deze stijging te beperken tot circa €20 à €25 per jaar, stellen wij voor om voor de gehele planperiode 2025–2029 een eenmalige storting van €1.375.000 (5 x €275.000) vanuit de algemene reserve te doen in de voorziening. Daarnaast geven wij invulling aan de wens van de raad om de BTW te compenseren via het BTW-compensatiefonds. Dit heeft als consequentie dat er minder middelen beschikbaar zijn voor algemene doeleinden.

Per investering zal worden beoordeeld of deze ten laste komt van de voorziening groot onderhoud of geactiveerd wordt. Voor de daaropvolgende planperiode (vanaf 2030) kan opnieuw een afweging worden gemaakt.

Watersysteem (oppervlakte- en grondwater)

Onderhoud hekkelen

In 2026 besteedt de gemeente het onderhoud van de schouwwateren waarvoor de gemeente (deels) verantwoordelijk is opnieuw aan voor de periode 2026-2028. Het onderhoud van de schouwwateren ligt bij de perceel eigenaren aan weerszijde van de watergang. Ter voorbereiding op de aanbesteding wordt een plan van aanpak opgesteld waarbij de verantwoordelijkheden tussen de gemeente en de perceel eigenaar aan de andere zijde van de watergang wordt vastgelegd.

Het hekkelen wordt nu deels machinaal en deels handmatig gedaan. Het streven is om in de toekomst zoveel mogelijk watergangen machinaal te hekkelen. Hiervoor moet mogelijk de inrichting van de oevers worden aangepast. Indien door het aanpassen van de oevers meer machinaal gehekkeld kan worden, wordt hier een plan van aanpak opgesteld en een krediet aangevraagd.

Verbeteren oppervlaktewatersysteem

Het oppervlaktewatersysteem is essentieel voor het beperken van (grond)wateroverlast. De diepte van de watergangen is niet overal optimaal waardoor duikers te vaak verstoppert. Ook zijn niet alle duikers in optimale staat waardoor de waterafvoer soms beperkt wordt. Daarnaast is er achterstallig onderhoud aan de zogenaamde “overige wateren”. Dit zijn wateren waarvoor geen onderhoudsplichtige is en waar het waterschap geen toezicht houdt op het onderhoud. Om (grond)wateroverlast te beperken is het belangrijk dat het watersysteem als geheel goed functioneert. Dit is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van het Wetterskip, de gemeente en de perceelseigenaren.

In 2026 wordt de inventarisatie van de duikers en watergangen, die (deels) in het beheer van de gemeente zijn, afgerond. Daarmee ontstaat er een compleet overzicht van wat de gemeente beheert en wat de onderhoudstoestand is. Urgente gebreken in de duikers worden aangepast.

Door middel van “klimaatdialogen” worden voor de kernen Hoorn en Oosterend plannen opgesteld om het watersysteem te verbeteren. Voor zowel het verhelpen van gebreken aan de duikers als het voeren van de “klimaatdialogen” wordt krediet aangevraagd.

In 2027 worden de resultaten van de “klimaatdialogen” uitgewerkt in maatregelpakketten die vanaf 2027 uitgevoerd kunnen worden.

In 2026 wordt gestart met het op diepte brengen van de schouwwateren. We starten met het op diepte brengen van de watergangen voor en na de duikers om de kans op verstopping van de duikers te verminderen. Daarnaast wordt in een periode van 10 jaar gewerkt aan het op diepte brengen van alle schouwwateren waarvoor de gemeente (deels) verantwoordelijk is. We doen dit in overleg met perceel eigenaar aan de andere zijde van de watergang

In 2026 worden in de dorpskernen Hoorn en Oosterend zogeheten klimaatdialogen georganiseerd. Deze dialogen vormen de basis voor het opstellen van plannen om het lokale watersysteem toekomstbestendig in te richten. De uitkomsten van deze gesprekken worden in 2027 vertaald naar maatregelpakketten, die vanaf dat jaar kunnen worden uitgevoerd.

In samenwerking met de provincie Fryslân, Wetterskip Fryslân en Staatsbosbeheer willen wij een integraal waterplan opstellen. Dit plan draagt bij aan een klimaatbestendige, veilige en leefbare leefomgeving, met aandacht voor waterkwaliteit, waterkwantiteit, ecologie en ruimtelijke ontwikkeling.

Voor de uitvoering van de volgende onderdelen wordt krediet aangevraagd:

- Het inventariseren van de duikers en het herstellen van gebreken;
- Het wegwerken van achterstallig onderhoud aan het watersysteem;
- Het organiseren en uitvoeren van de klimaatdialogen;
- Het opstellen van een integraal waterplan

De aanpak voor het op orde brengen van het watersysteem heeft verplichte en niet verplichte onderdelen in zich. Voor de niet verplichte onderdelen kan er door de raad een keuze gemaakt worden. De keuze wordt voorgelegd aan de raad bij het aanvragen van de kredieten.

Plaagdierbestrijding

Op Terschelling komt momenteel de bruine rat en een steenmarter voor. Deze soorten vormen een bedreiging voor de biodiversiteit (kwetsbare grondbroeders) op het eiland. Daarnaast kan de bruine rat een bedreiging vormen voor de volksgezondheid (d.m.v. verspreiding van ziektes) en veiligheid (ondergraven van dijken). Voor het efficiënt in toom houden van de ratten en de steenmarter is structureel budget nodig.

Voor 2026 worden als doelen gesteld:

- Terugdringen van de rattenpopulatie plus steenmarter tot een ecologisch verantwoord minimum.
- Beschermen van kwetsbare soorten en natuurlijke habitats.
- Zorgen voor een veilig en gezond eiland voor inwoners en bezoekers.

Toekomst afvalinzameling

Om afvalinzameling efficiënter, veiliger en esthetischer te maken, wordt bekeken of de bovengrondse afvalbakken gefaseerd kunnen worden vervangen door ondergrondse containers. Dit vermindert zwerfvuil, voorkomt overlast door ongedierte, en optimaliseert de beschikbare ruimte. Bovendien draagt het bij aan een nettere leefomgeving.

In 2026 wordt bekeken of dit (financieel) haalbaar is en wordt dit ter vaststelling voorgelegd aan de raad.

Indien de huidige situatie in stand wordt gehouden, wordt in 2026 een chip-actie uitgevoerd voor de bestaande bakken. Daarmee worden ongechipte bakken voorzien van een chip en worden alleen nog de bakken met een chip gelegeerd. Met deze werkafspraken wordt de gemeente niet belast met doorberekende kosten voor het extra legen van bakken vanuit Omrin.

In het kader van de Regiodeal wordt nog in 2025 integraal bekeken welke verbeteringen we kunnen realiseren als het om onze totale afvalstromen gaat.

Financiële verantwoording

Begroting 2026 - 2029

Bedragen in € 1.000

	Taakveld	2026	2027	2028	2029
Exploitatie					
Baten					
7.1	Volksgezondheid	59	0	0	0
7.2	Riolering	940	940	940	940
7.3	Afval	1.243	1.266	1.291	1.291
7.4	Milieubeheer	0	0	0	0
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	11	11	11	11
		2.253	2.217	2.242	2.242
Lasten					
7.1	Volksgezondheid	-461	-305	-316	-316
7.2	Riolering	-761	-761	-761	-761
7.3	Afval	-1.243	-1.266	-1.291	-1.291
7.4	Milieubeheer	-495	-508	-522	-522
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	-20	-20	-20	-20
		-2.980	-2.860	-2.910	-2.910
		-727	-643	-668	-668
Mutaties reserves					
Onttrekkingen					
7.10	Mutaties reserves	0	0	0	0
		0	0	0	0
Toevoegingen					
7.10	Mutaties reserves	0	0	0	0
		0	0	0	0
		0	0	0	0
Saldo programma 7		-727	-643	-668	-668

2.8 Volkshuisvesting, RO en stedelijke vernieuwing

Wat willen we bereiken?

De gemeente Terschelling wil werken conform de Omgevingswet en de Wet Kwaliteitsborging, wat een grote impact heeft op de organisatie. Er zijn hiervoor verschillende acties gepland, waaronder het opstellen van de Omgevingsvisie en het gebiedsdekkend omgevingsplan, het trainen van medewerkers en het opleiden van trainees en junioren tot volwaardige vergunningverleners. Daarnaast is er een ambitie om betaalbare woningen te realiseren, maar dit is afhankelijk van wet- en regelgeving, afspraken met WoonFriesland en marktomstandigheden. We werken aan het vernieuwen van de dienstverleningsovereenkomst voor verplichte basisregistraties.

Omgevingswet

In 2026 werken we door aan de instrumenten van de Omgevingswet, waaronder omgevingsvisie en omgevingsplan en het leren werken met de omgevingsvergunning. Hierbij wordt een integrale aanpak gevolgd waarbij participatie een belangrijke rol speelt.

Omgevingsvisie

De omgevingsvisie is een wettelijke verplichting die volgt uit de Omgevingswet. Op 1 januari 2027 moet de visie door de gemeenteraad zijn vastgesteld. Eind 2023 is het participatieproces gestart waarin bewoners en bezoekers zijn gevraagd wat zij belangrijk vinden op Terschelling. Met deze input wordt in 2025 een visie opgeleverd, die vervolgens een verdere basis vormt voor overig beleid en programma's op thema's zoals mobiliteit, wonen, recreatie, verduurzaming, klimaatadaptatie en ondernemen.

Omgevingsplan

In 2026 gaan we een eerste proefpublicatie van het deelomgevingsplan (Midsland) doen. Verder wordt er gewerkt aan verschillende plannen om specifieke gebiedsontwikkelingen mogelijk te maken. Daarnaast werken we aan het opstellen van een transitieplan om uiteindelijk in 2032 te komen tot een gebiedsdekkend omgevingsplan.

Nota Ruimtelijke Kwaliteit

We gaan de welstandsnota uit 2008 vervangen door de Nota Ruimtelijke Kwaliteit (NRK). In deze nota wordt beschreven wat wij zien als een kwalitatief goede ruimtelijke omgeving op ons eiland en werkt de eisen en regels daarvoor uit. De nota gaat zowel over gebouwen, als over de inrichting van de fysieke leefomgeving.

Werken met de Omgevingswet & WKB

Tenslotte blijft het leren werken met de Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging bouw (WKB), de nieuwe procedures en de nieuwe systemen een aandachtspunt dat tijd kost.

Integrale Waterveiligheidstrategie (IWVS)

In het Deltaprogramma 2021 staat dat voor elk Waddeneiland een veiligheidsstrategie moet worden gemaakt voor waterveiligheid bij hoogwater en overstromingen, gebaseerd op het principe van meerlaagsveiligheid. Voor elk eiland is in 2024 een plan gemaakt en is er een ambitieniveau gekozen. Dit ambitieniveau bepaalt het in de toekomst omgaan met het risico van overstroming en de stijgende zeespiegel. De insteek is het uitgangspunt van schuilen, overleven en een basis voor herstel van de vitale infrastructuur. Uitgangspunt van dit ambitieniveau is het draaiende houden van nutsvoorzieningen en infrastructuur tijdens calamiteiten. Ook worden voorbereidingen getroffen voor een spoedig herstel van het eiland na afloop van de calamiteit.

Het is in 2026 de bedoeling om concreet invulling te geven aan het ambitieniveau door het opstellen van het uitvoeringsprogramma. Hiermee zal in 2025 al worden gestart. Dit zal door de eilanden gezamenlijk worden opgepakt maar individueel worden uitgewerkt. Ten behoeve hiervan is 15.000 euro begroot.

Woningbouw

In het kader van de woningbouwopgave op het eiland wordt er gewerkt aan de ontwikkeling van diverse grotere woningbouwlocaties. Het komende jaar wordt gewerkt aan de voorbereidingen voor het mogelijk maken van de bouw van betaalbare woningen op de locaties Klein Zuidermiede, Halfweg, CNL locatie en diverse kleinere locaties.

Klein Zuidermiede

Voor Klein Zuidermiede is een plan van 10 sociale huurwoningen van WoonFriesland in voorbereiding, waarvoor de planologische procedure wordt afgerond in 2026. Verder wordt het bouwrijp maken voorbereid, opdat in 2027 gestart kan worden met de bouw; dit kan niet eerder vanwege de netcongestie.

Halfweg

Op Halfweg wordt samengewerkt met RaboSmartBuilds (RSB) om te komen tot een programma van 40-50 huurwoningen in het middensegment. Deze woningen zijn bedoeld voor werknemers en starters. 2026 staat in het teken van de verdere uitwerking van de plannen; dit betreft uitwerking van de samenwerking tussen RSB en de gemeente, de planologische procedure en de voorbereidingen voor het bouw- en rijp maken.

CNL-locatie

Voor de CNL locatie wordt een programma van minimaal 14 sociale huurwoningen beoogd, waarbij de doelgroep senioren is. Samen met WoonFriesland wordt dit plan in 2026 verder voorbereid.

Overige initiatieven

Ook voor andere locaties wordt verkend of er betaalbare woningbouw valt te realiseren. Zo loopt er een traject met Jij & Wonen met een combinatie van initiatiefnemers (bewoners) om sociale huurwoningen voor starters en werknemers te realiseren verspreid op het eiland. Hiervan wordt in 2026 helder of er sprake is van haalbare plannen. Daarnaast zitten er tal van particuliere initiatieven in de pijplijn, die leiden tot extra woningbouw op het eiland. In de huidige setting worden er gemiddeld per jaar zo'n 10 woningen op deze manier toegevoegd aan de betaalbare voorraad op het eiland.

Uitvoering gebouwenbeheerplan

In het gebouwenbeheerplan 2024-2028, dat is vastgesteld in 2024, zijn de onderhouds- en investeringsplannen voor de gemeentelijke gebouwen opgenomen. Voor de komende jaren staat een projectmatige aanpak van een aantal gebouwen op de planning. Voor 2026 gaat om groot onderhoud en verduurzaming van de gemeentewerf. Voor de jaren daarna gaat het om het sportgebouw Hoorn en het gemeentehuis. Aanpak van de Driemaster staat eveneens voor 2026 in de planning, maar de uitvoering zal worden gecombineerd in de planning voor de aanpak van SG 't Schylger Jouw.

Voor een aantal gebouwen moeten nog keuzes worden gemaakt. Afhankelijk van die keuzes wordt het gebouwenbeheerplan gevolgd of wordt een andere lijn gevolgd. Dit geldt voor de gebouwen op de haven en voor de gebouwen die ook in het IHP voor de onderwijsgebouwen zijn opgenomen.

Voor de haven is in 2025 de consolidatie van kracht geworden. In het eerste jaar wordt door de Stichting Waddenhaven Terschelling een advies uitgebracht welke gebouwen de Stichting in de toekomst heeft om het beheer van de haven te kunnen uitvoeren. Daarna zullen de plannen voor de havengebouwen worden uitgewerkt.

Voor de gebouwen die een relatie met het IHP hebben is de stand van zaken dat de gymzaal in Hoorn zal worden nieuwgebouwd bij de basisscholen 't Jok. Het dorpshuis in Hoorn zal groot onderhoud krijgen en worden verduurzaamd op de huidige locatie. De gymzaal in West zal ook op de huidige locatie groot onderhoud krijgen en worden verduurzaamd op de huidige locatie. De uitvoering van deze projecten moeten nog precies worden ingepland.

Financiële verantwoording

Begroting 2026 - 2029

Bedragen in € 1.000

	Taakveld	2026	2027	2028	2029
Exploitatie					
Lasten					
8.1	Ruimte en leefomgeving	-232	-232	-232	-232
8.2	Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	-8	-8	-8	-8
8.3	Wonen en bouwen	-1.708	-1.668	-1.668	-1.468
		-1.948	-1.908	-1.908	-1.708
Baten					
8.2	Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0
8.3	Wonen en bouwen	1.076	476	476	476
		1.076	476	476	476
		-872	-1.432	-1.432	-1.232
Mutaties reserves					
Toevoegingen					
8.10	Mutaties reserves	0	0	0	0
		0	0	0	0
Onttrekkingen					
8.10	Mutaties reserves	0	0	0	0
		0	0	0	0
		0	0	0	0
Saldo programma 8		-872	-1.432	-1.432	-1.232

3. Conclusie

De Kadernota die wij u hierbij aanbieden laat in meerjarenperspectief, maar niet voor het jaar 2028, slechts een sluitende begroting zien als wordt besloten tot het nemen van een aantal specifieke maatregelen. . Zoals de inventarisatie van lopende ontwikkelingen, wettelijke verplichtingen en wensen laat zien, moeten belangrijke keuzes worden gemaakt om de begroting voor 2026 daadwerkelijk (bijna) sluitend te krijgen. Bij een deel van de genoemde ontwikkelingen betreft het wettelijke taken, hetgeen ons voor extra uitdagingen plaatst.

De financiële vooruitzichten vereisen een zorgvuldige herziening van onze uitgaven en inkomsten om te waarborgen dat de begroting in balans blijft. De noodzaak om wettelijke verplichtingen na te komen, betekent dat we mogelijk extra kosten moeten incalculeren, die nu nog niet volledig zijn opgenomen. Dit vraagt om een proactieve benadering en mogelijk om een herprioritering van bestaande plannen en projecten.

Daarnaast is het van belang om te anticiperen op de financiële impact van de uitvoering van deze wettelijke taken, zodat we tijdig kunnen bijsturen en voorkomen dat de begroting voor 2026 uit balans raakt. Een gedetailleerde analyse en regelmatig overleg zullen essentieel zijn om de financiële stabiliteit te handhaven en eventuele risico's effectief te beheren.

Wij verheugen ons bij voorbaat op een goede discussie in de raad. Op basis van de opvattingen van de raad over de kernpunten uit deze Kadernota zullen wij direct na de zonder de begroting voor 2026 opstellen.

Bijlagen

Investeringsbegroting

Investeringen								Kapitaal- lasten				
	raad	2025	2026	2027	2028	2029		2026	2027	2028	2029	2030
Divers materiaal												
Robotgrasmaaier	2-10-2024	70.000						14.000	14.000	14.000	14.000	14.000
Wegen en riolering												
Aanpassen openbaar vervoer (buslus)	2018	147.000						6.000	6.000	6.000	6.000	6.000
Herinrichting Groene strand en Zwarteweg	5-4-2023	464.000						11.000	11.000	11.000	11.000	11.000
Aanvullend krediet Zwarteweg	26-3-2025	375.000						6.000	6.000	6.000	6.000	6.000
Torenstraat/ brandarisplesin	2-10-2024	475.000						13.000	13.000	13.000	13.000	13.000
Trillingen Lies	2-10-2024	472.000						20.000	20.000	20.000	20.000	20.000
Parkeren West	volgt	67.000						pm	pm	pm	pm	pm
Haven												
Havenfront	10-5-2023	700.000	2.390.000	5.490.000	6.600.000				119.000	302.000	302.000	302.000
Voorzorgsmaatregelen haven	4-6-2025	335.000						70.000	70.000	70.000	70.000	70.000
Vervanging steigers passantenhaven	4-6-2025	450.000						21.000	21.000	21.000	21.000	21.000
Gebouwen												
Herinrichting gemeentehuis (Hal)	volgt	83.000						18.000	18.000	18.000	18.000	18.000
Verduurzaming gemeentelijk vastgoed	2-9-2024	1.520.000	1.450.000	1.110.000	700.000				119.000	163.000		
Schylger Jouw	8-7-2025			7.400.000	7.400.000					235.000	470.000	470.000
IHP overig	volgt					2.800.000						60.000
Openbare verlichting												
Openbare verlichting		206.000						9.000	9.000	9.000	9.000	9.000
Vorbereidingskrediet	1-3-2023	225.000										

Kadernota 2026

Investerings									Kapitaal- lasten				
Zuidermiede													
Tonnenloods			775.000						25.000	25.000	25.000	25.000	25.000
Totaal									213.000	451.000	913.000	985.000	1.545.000

Begrippenlijst

Afkorting	Verklaring
APV	Algemene plaatselijke verordening
BGT	Basisregistratie Grootchalige Topografie
BOR	Beheer Openbare Ruimte
BRP	Basis rioleringsplan
CAO	Collectieve arbeidsovereenkomst
CNL	Centrum voor Natuur en Landschap
CO2	Koolstofdioxide
CPI	Consumenten Prijs Index
DMV	Door middel van
DTP	Desktop Publishing
EV	En volgende
IHP	Integraal Huisvestingsplan
IVP	Integraal Veiligheidsplan
IWVS	Intergrale Waterveiligheidsstrategie
LHBTIQ+	Lesbisch, homoseksueel, biseksueel, transgender, intersekse en queer
LIA	Lokale Inclusie Agenda
MIWB	Maritiem instituut Willem Barentsz
NRK	Nota Ruimtelijke Kwaliteit
OOT	Openbaar Onderwijs Terschelling
OZB	Onroerende zaakbelasting
PVA	Plan van Aanpak
RO	Ruimtelijke Ordening
RSB	Rabo Smart Build
SB	Smart Build
SDF	Sociaal Domein Fryslân
SIGMA	Snel Inzetbare Groep ter Medische Assistentie
SJT	Stichting Jeugdwerk Terschelling
SPUK	Specifieke Uitkering
SWT	Stichting Waddenhaven Terschelling
TLC	Talent Lokaal Centraal
VN	Verenigde Naties
VO	Voortgezet Onderwijs
VVV	Vereniging voor Vreemdelingenverkeer
WIBON	Wet informatie-uitwisseling bovengrondse en ondergrondse netten en netwerken
WKB	Wet Kwaliteitsborging Bouw
WMO	Wet Maatschappelijke Ondersteuning
WRP	Water- en Rioleringsprogramma
WSW	Wet Sociale Werkvoorziening